

De Staat van Utrecht over armoede

CIJFERS, BELEVING EN ONTWIKKELINGEN

Staat van Utrecht

Inhoud

Introductie	5	2	Armoede en de persoonlijke leefwereld	26
Samenvatting	7	2.1	Inleiding	27
Cijfers over armoede	7	2.2	Relatie armoede en persoonlijke leefwereld in cijfers	28
Armoede in de persoonlijke leefwereld	8	2.3	Nieuwe inzichten over erfelijkheid en stress	30
Samenlevingsbrede ontwikkelingen	10	2.4	Nieuwe inzichten over redzaamheid en grip	33
		2.5	Samenvattend: armoede is vaak diepgeworteld	37
1 Cijfers over Provincie Utrecht	14	3	Samenlevingsbrede ontwikkelingen	38
1.1 Inleiding	15	3.1	Inleiding	39
Toelichting op vier hoofdgroepen cijfers over (risico op) armoede	17	3.2	Nieuwe maatschappelijke normen	40
1.2 Beeld van armoede in de provincie Utrecht totaal	19	3.3	Grote groei van de schuldenproblematiek	43
1.3 Beeld van armoede in de gemeenten	21	3.4	Opkomst van de stress-sensitieve benadering in sociaal domein	44
1.4 Utrechtse cijfers in context	24	3.5	Samenlevingsbrede inzet	46
		3.6	Tenslotte	49
			Bibliografie	51

Bijlage 1: Armoedecijfers per gemeente

Overzicht van gebruikte armoede-indicatoren	55
Amersfoort	56
Baarn	57
De Bilt	58
Bunnik	59
Bunschoten	60
Eemnes	61
Houten	62
IJsselstein	63
Leusden	64
Lopik	65
Montfoort	66
Nieuwegein	67
Oudewater	68
Renswoude	69
Rhenen	70
De Ronde Venen	71
Soest	72
Stichtse Vecht	73
Utrecht (gemeente)	74
Utrechtse Heuvelrug	75
Veenendaal	76
Vijfheerenlanden	77
Wijk bij Duurstede	78
Woerden	79
Woudenberg	80
Zeist	81

Bijlage 2: Armoedecijfers per indicator

1. Inwoners met armoede (CBS, Nibud, SCP-definitie)	83
2. Huishoudens (totaal) met een laag inkomen	84
3. Paren met kinderen met laag inkomen	88
4. Eenoudergezinnen met laag inkomen	92
5. Eenpersoonshuishoudens met laag inkomen	96
6. Huishoudens met geregistreerde problematische schulden	100
7. Woonquote	102
8. Energiearmoede	103

Colofon

104

Introductie

Ieder jaar buigt de Staat van Utrecht zich over een nieuw onderwerp, om bestuurders, beleidsmakers, ondernemers, kenniswerkers, maatschappelijke organisaties en geïnteresseerde inwoners te informeren over de stand van zaken binnen de provincie. Dit jaar is het thema 'armoede'. We hebben het opgedeeld in drie hoofdonderwerpen. De eerste wordt gevormd door cijfers over armoede in de provincie en de 26 gemeenten. Daarna gaan we in op de belevingskant van armoede. Er zijn op dit gebied belangwekkende nieuwe inzichten die ons kunnen helpen om armoedevraagstukken beter beheersbaar te maken. Tenslotte de vraag: welke ontwikkelingen zien we momenteel samenlevingsbreed?

Deze special is tot stand gekomen op basis van een groot aantal cijfermatige en kwalitatieve onderzoeksbronnen met een

wetenschappelijke basis. Experts op het gebied van armoede- en gezondheidsonderzoek hebben meegedacht en meegelezen op de inhoud. De eindverantwoordelijkheid van de tekst ligt bij de Staat van Utrecht zelf, een onafhankelijk samenwerkingsverband tussen de provincie en gemeente Utrecht. Eerdere specials gingen onder andere over de wateropgaven in de provincie Utrecht en over vraagstukken rondom vergrijzing. Recent heeft de Staat van Utrecht daarnaast een website-module over brede welvaart ontwikkeld.

Mocht u vragen, opmerkingen of suggesties hebben ten aanzien van de inhoud van deze special of ons platform, dan zien we die graag tegemoet via info@staatvanutrecht.nl.

Florien Labree
Programmamanager

Samenvatting

In deze special kijken we op drie manieren naar armoede. Op de eerste plaats kijken we naar de cijfers over armoede in de provincie Utrecht, zowel voor de provincie als geheel als voor de gemeenten apart. Op de tweede plaats zetten we een aantal relatief nieuwe inzichten op een rij over de impact die armoede kan hebben op het persoonlijke leven van mensen. Bijvoorbeeld hoe er sprake kan zijn van ‘overerving’ bij moeilijke omstandigheden en hoe het zelfbeeld van mensen aangetast kan raken. Tenslotte kijken we naar armoede in maatschappelijk perspectief. We noemen een aantal samenlevingsbrede ontwikkelingen, die een indicatie geven van nieuwe wegen die worden ingeslagen.

Cijfers over armoede

Er bestaat (helaas) nog niet één soort cijfer dat voor alle Nederlandse huishoudens armoede omvattend in beeld brengt. In deze special hebben we er dan ook voor gekozen om een lijst van 21 afzonderlijke armoede-indicatoren onder elkaar te zetten voor iedere gemeente apart – en uiteraard voor de provincie als totaal. Deze cijfers geven tezamen nog steeds niet ‘de enige werkelijkheid’ rond armoede weer. Onder andere omdat geen rekening wordt

gehouden met (uiteenlopende) armoedegrenzen en individueel toegepaste regelingen vanuit gemeenten afzonderlijk. De cijfers representeren vooral *het (aanzienlijke) risico* dat een huishouden op armoede heeft.

Provincie Utrecht totaal: Voor de provincie Utrecht als totaal geldt dat zij in het algemeen een gunstig beeld laat zien op armoedegebied. Op 20 van de 21 indicatoren is de gemiddelde score van de provincie Utrecht gunstiger dan voor Nederland totaal. Alleen waar het gaat om het aandeel paren met kinderen dat vier jaar of langer een inkomen heeft tot aan de lage inkomensgrens, is het cijfer (0,8%) voor de provincie Utrecht gelijk aan dat van Nederland. Kijken we naar huishoudentypes dan zijn het vooral de eenpersoonshuishoudens die zowel kort- als langdurig een inkomen hebben tot aan de lage inkomensgrens. Dit geldt ook voor heel Nederland en specifiek sterk voor de groep 55- tot 65-jarigen. Opvallend is dat er in de provincie Utrecht (net als in Nederland totaal), veel meer huishoudens zijn met geregistreerde problematische schulden (47.500 huishoudens) dan met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens (19.700 huishoudens). Hier gaan we in deel drie verder op in.

Gemeenten apart: Uit analyse van de 26 gemeenten blijkt dat zij onderling heel uiteenlopende armoede(risico)-profielen laten zien. De drie gemeenten die gemiddeld genomen het meest ongunstig

scoren binnen de provincie zijn Utrecht, Zeist en Amersfoort. Gemeenten die in totaal relatief gunstig scoren zijn Bunnik, Houten en Woudenberg. Voor de gemeente Zeist geldt dat zij als enige Utrechtse gemeente scores heeft die – ongunstig – boven het Nederlandse gemiddelde uitkomen op zowel het vlak van relatieve woonkosten (woonquote) als energiearmoede. In de bijlagen zijn alle cijfermatige uitkomsten per gemeente en per indicator bij elkaar gebracht.

Armoede in de persoonlijke leefwereld

In de afgelopen decennia zijn nieuwe (wetenschappelijke) inzichten ontstaan over hoe armoede invloed heeft op het persoonlijke leven van mensen. Alhoewel er al wel langer (cijfermatige) verbanden werden gezien tussen bijvoorbeeld armoede en minder goede gezondheid, ontbrak het nog vaak aan precieze verklaringen. Daar is nu verandering in gekomen. We noemen vier relevante nieuwe inzichten die toekomstig beleid verder kunnen ondersteunen.

Overerving genetische effecten bij zware levensomstandigheden:

Op de eerste plaats is er meer kennis over hoe zware sociale levensomstandigheden (die kunnen leiden tot armoede of soms geworteld zijn in armoede) ongunstige genetische effecten kunnen hebben. Het is niet zo dat het DNA van mensen dan zomaar

verandert, maar wel dat sommige genen kunnen worden ‘aan- en uitgezet’. Dit kan leiden tot fysieke gezondheidsproblemen en tot negatieve impact op het sturen van eigen gedrag. Uiteindelijk kunnen deze genetische effecten ook worden overgeërfd door baby’s, die daarmee al belast ter wereld komen. Deze visie vormt een breuk met eerdere aannames dat sociale omstandigheden weliswaar invloed hebben op het leven van kinderen in het hier en nu, maar op zichzelf niet erfelijk zijn. Aangenomen werd dat baby’s in dat opzicht altijd met een schone lei ter wereld komen. De nieuwe inzichten brengen intergenerationele problematiek sterker in beeld en de mogelijke kwetsbaarheid van baby’s al voor hun geboorte. Landelijke programma’s zoals ‘De eerste duizend dagen van het kind’ spelen onder andere hier op in.

Langdurige stress brengt lichamelijke en gedragsmatige veranderingen teweeg:

Relatief nieuw stress-gerelateerd onderzoek laat eveneens zien hoeveel consequenties chronische stress kan hebben op gezondheid en gedrag. Door een disbalans in stressnetwerken in het lichaam, bijvoorbeeld als gevolg van armoede- of schuldenproblematiek, kunnen (langdurige) veranderingen optreden in de productie van bepaalde hormonen die daarmee op hun beurt de werking van organen en hersenen in ongewenste richting bijsturen. Concreet kan dit onder andere betekenen dat er een verminderd vermogen ontstaat om te plannen en langetermijn-beslissingen te nemen, er meer risico komt op

bepaalde ziektes en het ervaren van angst en depressie. Mensen die hiermee te maken krijgen lopen sterk risico om op deze manier in een neerwaartse spiraal van problemen te komen.

Zelfredzaamheidsproblemen van mensen kunnen niet zomaar worden opgelost: Bij de opkomst van de participatiesamenleving is door beleidsmakers vaak impliciet aangenomen dat mensen in principe zelfredzaam zijn, ofwel tot zelfredzaamheid kunnen worden gebracht door bijvoorbeeld aanmoediging of interventies. In een studie van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) wordt die visie op een onderbouwde manier bekritiseerd. De WRR stelt dat mensen, als zij taken moeten verrichten, niet alleen hun 'gewone' intelligentie gebruiken, maar ook een aantal niet-cognitieve vaardigheden moeten inzetten (om bijvoorbeeld een plan te maken, in actie te komen of met tegenslag om te gaan). Dit laatste noemt de WRR het doenvermogen van mensen, iets dat grotendeels in aanleg gevormd is en niet zomaar kan worden bijgesteld. Juist dit doenvermogen is van wezenlijk belang bij het managen van eventuele financiële problemen, omdat daar risico's spelen als het overzicht verliezen of geen oog hebben voor langetermijngevolgen. Het is zaak volgens de WRR dat in de beleidsuitvoering rekening wordt gehouden met de verschillen in doenvermogen tussen mensen zodat er voor iedereen evenveel mogelijkheid ontstaat om zich goed te redden bij (financiële) tegenslag.

Gebrek aan grip kan negatieve spiraal van (maatschappelijke) ontevredenheid op gang brengen: Tenslotte is er nog het relatief nieuwe wetenschappelijke inzicht (eveneens van de WRR) dat het gevoel van mensen om 'grip' te hebben op situaties sterk samenhangt met levenstevredenheid, geluk en mentale- en fysieke gezondheid. De afwezigheid van dit gevoel hangt sterk samen met gevoelens van maatschappelijk onbehagen. Veel mensen met armoede- en schuldenproblematiek zullen te maken hebben met gevoelens van 'griploosheid'. Iets dat volgens deskundigen misschien nog wel erger is dan weinig geld hebben. Het wakkert gevoelens van wantrouwen jegens instanties en overheid aan en kan parallel daarmee gevoelens van (vermeend) eigen tekortschieten aanjagen, met negatieve zelfbeelden en een spiraalwerking naar beneden als gevolg. Ook hier geldt volgens de WRR dat er nadrukkelijk meer aandacht moet komen voor dit thema in de beleidsuitvoering. Niet alleen voor de burgers zelf maar vooral ook in het belang van cohesie in de samenleving als geheel.

Samenlevingsbrede ontwikkelingen

Armoedevraagstukken hebben zich door de geschiedenis heen altijd voorgedaan, maar veranderen in de loop der tijd wel steeds van context. Op basis van literatuurstudie en analyse van de cijfermatige data noemen we een aantal ontwikkelingen die

armoedeproblematiek in onze huidige tijd kenmerken, ons realiserend dat we deze lijst zeker niet compleet kunnen maken.

Communiceren in een (digitale) netwerksamenleving.

In de afgelopen dertig jaar zijn er nieuwe waarden ontstaan over hoe er gecommuniceerd moet worden over bijvoorbeeld (de aanvraag van) voorzieningen door burgers. Daarbij wordt er sterker geleund op ieders mogelijkheden om vragen, problemen, wijzigingen in de leefomstandigheden en dergelijke, om te zetten in abstracte digitale acties en het verlies te dragen van menselijk contact waarin de persoonlijke situatie gezamenlijk kan worden doorgesproken. Naast dat aan de digitalisering ook veel goeds kan worden toegeschreven waar het gaat om voorzieningen op het gebied van armoede (zoals maatwerk), draagt de noodzaak tot digitale geletterdheid ook bij aan een potentieel verlies aan controle en grip, zoals hierboven besproken.

Veranderende set aan basisbehoeften: Met het veranderen van samenlevingsvormen, verandert ook de set aan basisbehoeften van mensen. Dit maakt het noodzakelijk om voortdurend te blijven ijken hoe een minimpakket van voorzieningen er in geval van armoede uit moet zien. Met

name de Commissie Sociaal Minimum gaat momenteel uitvoerig in op de brede aspecten van armoede. Zij koppelt daar een streven aan naar (de soms mogelijk verwarrende term) 'bestaanszekerheid'. De commissie komt met nieuwe berekeningen en beleidsuitdagingen, zoals het versterken van de financiële positie van huishoudens met kinderen en het harmoniseren van gemeentelijke regelingen.

Schuldenproblematiek momenteel meest omvangrijke indicator van armoede:

In de afgelopen dertig jaar is het aantal huishoudens met geregistreerde problematische schulden bijna verdrievoudigd, waarbij blijkt dat 60% van de huishoudens deze schulden minimaal drie jaar op een rij heeft. Voor de provincie Utrecht geldt, zo blijkt uit dit onderzoek, dat het aantal huishoudens met schulden in 2023 2,4 maal hoger ligt dan het aantal huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens, waarbij ook nog maar beperkt sprake is van overlap tussen beide. Schuldenproblematiek lijkt daarmee een belangrijkere factor te zijn geworden om armoede te identificeren, dan (alleen) het inkomen.

Opkomst van stress-sensitieve benadering in sociaal domein:

De nieuwe inzichten over de effecten van stress op gezondheid en gedrag, zoals eerder al toegelicht, worden

steeds vaker vertaald naar nieuwe aanpakken in gezondheidszorg en sociaal domein. Onder de noemer 'stress-sensitief werken' veranderen bijvoorbeeld afdelingen Werk & Inkomen van gemeenten hun aanpak, gericht op het verlagen van de druk (en stress-niveaus) van mensen met financiële problemen, om op die manier de negatieve spiraalwerking ervan te doorbreken. Bijvoorbeeld krijgen ontmoetingsruimten meer omgevingscomfort en wordt er psycho-educatie gegeven aan cliënten over de impact van stress.

Meer ruimte voor ervaringsdeskundigheid: In de afgelopen jaren is er vanuit diverse maatschappelijke organisaties steeds meer ingezet op het opleiden van ervaringsdeskundigen: mensen die hun ervaringen met arm-zijn helder en open weten te verwoorden, met name ook voor beleidsmakers. Tezamen met artikelen en boeken die vanuit dit perspectief zijn geschreven, komt er meer zicht op de diepgaande en complexe impact die armoede kan hebben. Vooral ook hoe de effecten een leven lang bij iemand kunnen blijven, ondanks dat men inmiddels een 'gewoon' inkomen heeft.

Toenemende verantwoordelijkheid van publieke en private sectoren: Naast het reguliere armoedebeluid van Rijksoverheid en gemeenten zijn er diverse grote maatschappelijke partijen, die betrokken worden bij de (preventie van) armoedeproblematiek. Bijvoorbeeld worden werkgevers door de overheid uitgenodigd om

financiële problemen bij hun personeel zo vroeg mogelijk op het spoor te komen en daarop te handelen. Primair- en voortgezet onderwijscholen worden gevraagd alert te zijn op signalen van armoede bij kinderen en hun ouders en daarop passende interventies te plegen. Jeugdbeschermers worden bijgeschoold op het volledig identificeren van financiële stress in een gezin waar zorgen over zijn. Nutsvoorzieningen worden gevraagd melding te doen als rekeningen onbetaald blijven, zodat gemeenten vroegtijdig een hulpaanbod kunnen organiseren. Daarnaast zijn er talloze burgerinitiatieven waarbij men bijvoorbeeld door middel van crowdfunding direct en concreet schrijnende situaties weet op te lossen (Collectief Kapitaal, 'Lekker Geven'). Soms wordt er vanuit die burgerinitiatieven ook samengewerkt met lokale overheden.

Tenslotte: Ondanks deze brede maatschappelijke inzet op het gebied van armoede, blijken de problemen nog lang niet opgelost. Deels gaat het om politieke discussies, deels om een *wicked problem* van mismatch tussen (latente) vraag en aanbod op ondersteuningsgebied. De besproken nieuw gegroeide inzichten en maatschappelijke ontwikkelingen rondom armoede zullen hierbij hopelijk op termijn steeds breder toepasbaar en effectief blijken.

1

Cijfers over Provincie Utrecht

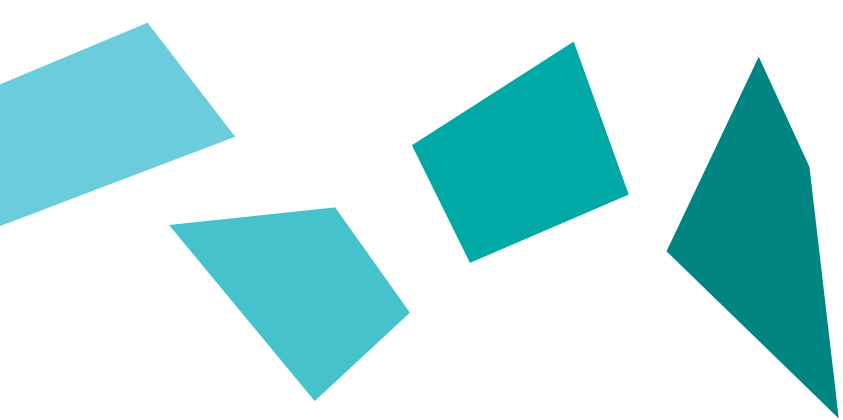
- 1.1 Inleiding
- 1.2 Beeld van armoede in de provincie Utrecht totaal
- 1.3 Beeld van armoede in gemeenten
- 1.4 Utrechtse cijfers in context

1.1 Inleiding

In dit eerste deel over armoede, kijken we naar de cijfers. Hoeveel mensen (of huishoudens) in de provincie Utrecht zijn volgens officiële cijfers arm te noemen of hebben daar een groot risico op? Welk onderscheid kan daarbij gemaakt worden naar huishoudensvorm (eenoudergezinnen, paren met kinderen, alleenwonenden), en soort armoede (inkomens-armoede, schuldenproblematiek of armoede naar deelgebied zoals energie-armoede)? Het doel is om zo specifiek mogelijk de omvang van (potentiële) armoedeproblemen in de provincie in kaart te brengen. Daarnaast brengen we kort ook de context van deze cijfers in beeld. Het gaat om landelijke analyses die ook voor de Utrechtse situatie van belang zijn.

Cijfers over (risico op) armoede in vier hoofdgroepen

Het heel precies bepalen wanneer een huishouden arm genoemd kan worden, is lastig. In de afgelopen decennia zijn door kenniscentra diverse methodieken ontwikkeld om dit te becijferen en dat leidde tot uiteenlopende uitkomsten. Recent hebben CBS, Nibud en Sociaal Cultureel Planbureau hun krachten gebundeld en één gemeenschappelijke methodiek ontwikkeld. Hieruit volgt een nieuw integraal armoedecijfer, wat echter op dit moment voor gemeenten nog niet verder uitgesplitst kan worden naar bijvoorbeeld huishoudenstypes of woonsituatie. Doordat geen van alle beschikbare soorten cijfers op zichzelf een compleet beeld geeft over de mate waarin armoede voorkomt, gebruiken we in deze special meerdere indicatoren naast elkaar. Het gaat om vier hoofdgroepen cijfers, die tezamen vooral het *risico op* armoede omvatten. De vier hoofdgroepen cijfers over armoede die we onderscheiden zijn:

- (a) armoedecijfers zoals berekend door CBS, Nibud en SCP gezamenlijk (CBS, Nibud, SCP)
- (b) cijfers over huishoudens die een inkomen hebben onder de lage inkomensgrens (CBS)
- (c) cijfers over huishoudens die geregistreerde problematische schulden hebben (CBS)
- (d) cijfers over mogelijke deeloorzaken op het gebied van armoede, zoals energiekosten en woonlasten (CBS, TNO).

Iedere gemeente kiest zelf de breedte van haar armoedebeleid

Of iemand werkelijk met armoede te maken heeft, valt van buitenaf nooit zomaar te bepalen. Het hebben van een laag inkomen hoeft niet per se te betekenen dat iemand zich ook arm voelt, en andersom is het ook niet zo dat iemand met een ruim inkomen nooit armoede zal kennen. Daarnaast is het heel belangrijk om op te merken dat gemeenten in hun armoedebeleid een eigen grens bepalen. Zij werken vaak met het wettelijk sociaal minimum (WSM) als uitgangspunt en kiezen daarbij voor bijvoorbeeld 101% van het WSM, 105%, 110% et cetera. Dit vormt vervolgens de basis waarop individuele regelingen kunnen worden toegepast. Het betreft hier niet de toeslagen die centraal door de Rijksoverheid worden toegekend, maar gemeentelijke- of provincieafhankelijke aanvullingen. Dit kan zijn in de vorm van bijzondere bijstand, maar ook in de vorm van speciale passen die bijvoorbeeld korting geven op openbaar vervoer, toegang tot de voedselbank, tegemoetkoming in kosten voor kinderen in het onderwijs en dergelijke. De omvang en aard van regelingen op het gebied van armoede verschillen per gemeente. Dat betekent dat in de praktijk een huishouden in de ene gemeente anders ondersteund kan worden dan in een andere gemeente. In hoeverre er wel of niet sprake is van 'ervaren armoede' is met andere woorden niet uit de hier gepresenteerde indicatoren te herleiden. Deze vormen vooral een theoretisch (risico)model.

Toelichting op vier hoofdgroepen cijfers over (risico op) armoede

1 Integraal armoedecijfer CBS, Nibud en SCP

In oktober 2024 zijn CBS, Nibud en SCP gezamenlijk naar buiten gekomen met een nieuw meetinstrument voor armoede. Daarmee wordt een einde gemaakt aan de cijfermatige en kwalitatieve analyses die eerder parallel werden opgesteld en gebaseerd waren op enigszins afwijkende onderliggende aannames. In het nieuwe model worden berekeningen over wat een huishouden minimaal nodig heeft enerzijds wat breder ingestoken dan voorafgaand, met meer oog voor bijvoorbeeld de noodzaak om sociaal te kunnen participeren. Anderzijds wordt nu ook het vermogen van huishoudens meegenomen in de analyses. Als een huishouden een vermogen (en daarmee financiële buffer) heeft dat hoger is dan de armoedegrens op jaarbasis, dan is er geen sprake van armoede volgens de kennisinstellingen. Voor een alleenstaande lag dat bedrag in 2023 op € 18.145, voor een stel met twee jonge kinderen was dat € 30.405.

2 Cijfers over inkomen tot aan de lage inkomensgrens

De lage inkomensgrens betreft een vast bedrag aan inkomen dat voor alle jaren en alle typen huishoudens een gelijke koopkracht vertegenwoordigt. De hoogte ervan is geënt op de bijstandsuitkering van een alleenstaande in 1979, toen deze op een hoog niveau lag. Een inkomen onder de lage inkomensgrens hoeft niet per se te betekenen dat een huishouden arm is (of zich arm voelt), maar geeft volgens het CBS in ieder geval wel risico op armoede. In tegenstelling tot het eerder genoemde nieuwe integrale armoedecijfer van CBS, Nibud en SCP kunnen de cijfers over inkomen tot aan de lage inkomensgrens ook gekoppeld worden aan demografische kenmerken. Daardoor is het mogelijk om onderscheid te maken naar deelgroepen op gemeenteniveau, zoals bijvoorbeeld naar huishoudentype en naar duur van de situatie.

Toelichting op vier hoofdgroepen cijfers over (risico op) armoede

3 Cijfers over geregistreerde problematische schulden

Het CBS heeft registratiedata van schulden die huishoudens hebben bij een 15-tal aan de overheid gekoppelde instanties zoals belastingdienst, DUO, SVB, CJIB en van registraties bij BKR en deelname aan schuldsaneringstrajecten (WSNP). Om te bepalen of er bij een huishouden sprake is van een problematische schuld, zijn er per instantie criteria opgesteld. Bijvoorbeeld is er sprake van een problematische schuld bij de belastingdienst als ten minste één persoon in het huishouden een belastingschuld heeft die in de afgelopen 12 maanden niet inbaar is gebleken. Vaak is er op huishoudensniveau sprake van problematische schulden bij meerdere instanties.

4 Cijfers over energiearmoede

Energiearmoede wordt door het CBS en TNO berekend door het koppelen van het inkomen van huishoudens aan de hoogte van de energierekening en/of de energetische kwaliteit van de woning. Dit laatste is een maat voor hoe energiezuinig een woning is. Er is sprake van energiearmoede als een huishouden een laag inkomen heeft en een hoge energierekening, ofwel een laag inkomen heeft en een woning met een lage energetische kwaliteit. Deze berekeningen staan los van de vraag of een huishouden tegemoetkoming heeft ontvangen voor deze kosten van een overheid.

5 Verhoudingspercentage woonlasten op inkomen (woonquote)

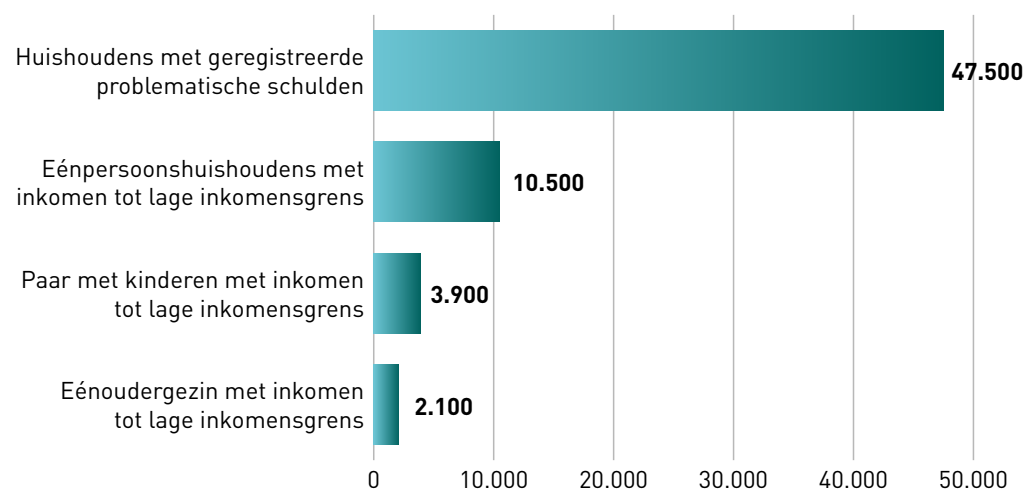
De woonquote is het gemiddelde percentage van het huishouden-inkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Hoe hoger de quote uitkomt, hoe minder inkomen er gemiddeld overblijft om vrij te besteden. Gemiddeld in Nederland is de woonquote hoger voor huurders dan voor woning-eigenaren. In 2022 is de woonquote voor heel Nederland gemiddeld 22,3%.

1.2 Beeld van armoede in de provincie Utrecht totaal

Armoedecijfers provincie Utrecht vergeleken met Nederland totaal

		Provincie Utrecht	Nederland
Armoede (2023)			
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud, SCP-indicator		2,6%	3,1%
Laag inkomen, procentueel (2023)			
% huishoudens totaal met laag inkomen	1 jaar of langer	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen	1 jaar of langer	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen	1 jaar of langer	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen	1 jaar of langer	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	1,1%	1,3%
Laag inkomen, absolute aantallen (2023)			
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen	1 jaar of langer	19.700	296.300
	4 jaar of langer	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen	1 jaar of langer	3.900	48.400
	4 jaar of langer	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen	1 jaar of langer	2.100	32.100
	4 jaar of langer	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen	1 jaar of langer	10.500	167.600
	4 jaar of langer	2.100	32.300
Schulden (2024)			
% huishoudens met geregistreerde problematische schulden		7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met geregistreerde problematische schulden		47.500	747.560
Woonquote (2022)			
Woonquote		21,6%	22,3%
Energiearmoede (2024)			
% huishoudens met energiearmoede		3,2%	4,8%
Bron: CBS, TNO, Nibud, SCP			

Absoluut aantal huishoudens in provincie Utrecht met inkomen tot lage inkomensgrens (2023) en huishoudens met schulden (2024)

Op basis van de uitkomsten in de tabel trekken we de volgende conclusies:

Utrecht scoort gunstig ten opzichte van Nederland totaal. Uit de tabel blijkt dat de situatie voor de provincie Utrecht op het gebied van armoede, vergeleken met Nederland totaal, relatief gunstig is. We zien dat de percentages voor alle indicatoren, met uitzondering van één, lager liggen dan voor Nederland. De uitzondering wordt gevormd door het percentage paren met kinderen met een langdurig laag inkomen (> 4 jaar), dat voor provincie en Nederland gelijk is (0,8%).

Vooraf eenpersoonshuishoudens hebben een (langdurig) laag inkomen. In de provincie Utrecht hebben een kleine 20.000 huishoudens een inkomen onder de lage inkomensgrens. Iets meer dan de helft daarvan wordt gevormd door eenpersoonshuishoudens. Deze groep vormt getalsmatig (ook landelijk) de meest kwetsbare

groep voor armoede. Ruim 2.000 eenpersoonshuishoudens hebben in de provincie Utrecht langdurig (langer dan 4 jaar) te maken met een laag inkomen.

Vaker schuldenproblematiek per huishouden dan een inkomen tot de lage inkomensgrens. Zowel landelijk als voor de provincie Utrecht geldt dat er veel meer huishoudens zijn waar schuldenproblematiek speelt dan bijvoorbeeld het hebben van een laag inkomen. Absoluut gezien bestaat de groep huishoudens met een laag inkomen in de provincie Utrecht uit 19.700 huishoudens, terwijl de groep huishoudens met geregistreerde problematische schulden 47.500 huishoudens omvat. Schuldenproblematiek legt daarmee een groter probleem bloot. Hier komen we op terug in [deel III](#).

Woonquote in provincie Utrecht ligt gunstiger dan voor Nederland gemiddeld. Het gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke) is voor Nederland gemiddeld in 2022 22,3%, voor de provincie Utrecht is dat 21,6%.

Energiearmoede in provincie Utrecht ligt lager dan in Nederland gemiddeld. Het aandeel huishoudens dat een laag inkomen heeft, en ofwel een hoge energierekening ofwel een woning met lage energetische kwaliteit is in de provincie Utrecht in 2024 met 3,2% lager dan landelijk gemiddeld (4,8%).

1.3 Beeld van armoede in de gemeenten

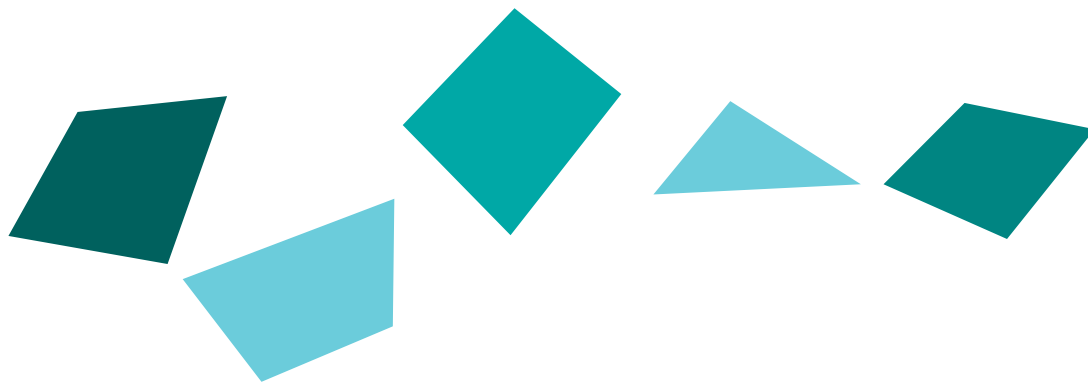
In bijlagen I en II worden alle cijfermatige uitkomsten per gemeente en per indicator gepresenteerd. We zien dat de aan armoede gerelateerde 'profielen' van gemeenten, onderling verschillen. Met de kleuren rood en groen hebben we in de bijlage de cijfers gearceerd waar de gemeente behoort tot de drie meest gunstig scorende binnen de provincie Utrecht (groen), en die waar de gemeente behoort tot de drie meest ongunstig scorende binnen de provincie Utrecht (rood). In onderstaand overzicht worden enkele verschillen tussen gemeenten in risico op armoede bij elkaar gezet.

Enkele verschillen tussen gemeenten in (risico op) armoede ten opzichte van Nederland en/of provincie Utrecht

Amersfoort	- Relatief veel huishoudens met geregistreerde problematische schulden (8,3%) ten opzichte van provincie Utrecht gemiddeld (7,4%).
Baarn	- Relatief weinig eenoudergezinnen (4%) met laag inkomen ten opzichte van Nederland gemiddeld (5,7%).
De Bilt	--
Bunnik	- Relatief weinig inwoners (1,2%) dat in armoede leeft volgens integrale CBS-Nibud-SCP indicator ten opzichte van Nederland gemiddeld (3,1%) en de provincie Utrecht (2,6%). - Relatief weinig huishoudens dat vier jaar of langer een laag inkomen heeft (0,4%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (1,0%) en de provincie Utrecht (0,9%). - Relatief weinig huishoudens (4,3%) met geregistreerde problematische schulden, ten opzichte van Nederland gemiddeld (8,9%) en de provincie Utrecht (7,4%). - Relatief weinig huishoudens (2,1%) met energiararmoede ten opzichte van Nederland gemiddeld (4,8%) en de provincie Utrecht (3,2%).
Bunschoten	- Relatief weinig inwoners (2,2%) met laag inkomen ten opzichte van Nederland gemiddeld (3,8%) en de provincie Utrecht (3,3%). - Relatief lage woonquote (20,3%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (22,3%).
Eemnes	- Relatief weinig eenoudergezinnen die langdurig een laag inkomen hebben (0,7%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (1,3%).
Houten	- Relatief weinig inwoners (1,3%) dat in armoede leeft volgens integrale CBS-Nibud-SCP indicator ten opzichte van Nederland gemiddeld (3,1%) en de provincie Utrecht (2,6%). - Relatief weinig huishoudens met laag inkomen (1,9%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (3,8%) en de provincie Utrecht (3,3%). - Relatief weinig huishoudens met geregistreerde problematische schulden (5,0%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (8,9%) en de provincie Utrecht (7,4%). - Relatief lage woonquote (20,3%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (22,3%). - Relatief weinig huishoudens (1,4%) met energiararmoede ten opzichte van Nederland gemiddeld (4,8%) en de provincie Utrecht (3,2%).
IJsselstein	- Relatief weinig huishoudens met een laag inkomen (2,2%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (3,8%) en de provincie Utrecht (3,3%).
Leusden	- Relatief weinig huishoudens dat vier jaar of langer een laag inkomen heeft (0,4%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (1,0%) en de provincie Utrecht (0,9%). - Relatief weinig huishoudens met geregistreerde problematische schulden (5,1%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (8,9%) en de provincie Utrecht (7,4%). - Relatief lage woonquote (20,4%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (22,3%). - Relatief weinig huishoudens met energiararmoede (1,6%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (4,8%).
Lopik	--
Montfoort	- Relatief weinig eenoudergezinnen met laag inkomen (4,0%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (5,7%) en provincie Utrecht (5,4%). - Relatief weinig eenpersoonshuishoudens met vier jaar of langer een laag inkomen (0,3%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (1,3%) en de provincie Utrecht (1,1%). - Relatief lage woonquote (20,4%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (22,3%). - Relatief weinig huishoudens met energiararmoede (2,1%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (4,8%).

Enkele verschillen tussen gemeenten in (risico op) armoede ten opzichte van Nederland en/of provincie Utrecht

Nieuwegein	- Relatief weinig eenoudergezinnen met laag inkomen (4,0%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (5,7%) en de provincie Utrecht (5,4%). - Relatief veel huishoudens met geregistreerde problematische schulden (9,1%) ten opzichte van de provincie Utrecht gemiddeld (7,4%).
Oudewater	- Relatief veel huishoudens met energiearmoede (4,5%) ten opzichte van de provincie Utrecht gemiddeld (3,2%).
Renswoude	- Relatief veel eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (9,6%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (5,9%) en de provincie Utrecht (4,9%).
Rhenen	- Relatief weinig eenpersoonshuishoudens met vier jaar of langer een laag inkomen (0,6%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (1,3%). - Relatief lage woonquote (20,4%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (22,3%).
De Ronde Venen	--
Soest	--
Stichtse Vecht	--
Utrecht (gemeente)	- Relatief veel inwoners (4,1%) dat in armoede leeft volgens integrale CBS-Nibud-SCP indicator ten opzichte van Nederland gemiddeld (3,1%) en de provincie Utrecht (2,6%). - Relatief veel huishoudens met een laag inkomen (4,7%) ten opzichte van de provincie Utrecht (3,3%) en Nederland gemiddeld (3,8%). - Relatief veel huishoudens met vier jaar of langer een laag inkomen (1,4%) ten opzichte van de provincie Utrecht (0,9%).
Utrechtse Heuvelrug	- Relatief veel eenoudergezinnen met laag inkomen (6,6%) ten opzichte van de provincie Utrecht (5,4%).
Veenendaal	- Relatief veel huishoudens met geregistreerde problematische schulden (8,4%) ten opzichte van de provincie Utrecht gemiddeld (7,4%). - Relatief veel huishoudens met energiearmoede (4,7%) ten opzichte van de provincie Utrecht gemiddeld (3,2%).
Vijfheerenlanden	- Relatief weinig eenoudergezinnen met vier jaar of meer een laag inkomen (0,7%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (1,3%).
Wijk bij Duurstede	- Relatief veel weinig inwoners (1,4%) dat in armoede leeft volgens integrale CBS-Nibud-SCP indicator ten opzichte van Nederland gemiddeld (3,1%) en de provincie Utrecht (2,6%). - Relatief weinig huishoudens met laag inkomen (2,2%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (3,8%).
Woerden	- Relatief weinig eenoudergezinnen met vier jaar of meer een laag inkomen (0,3%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (1,3%).
Woudenberg	- Relatief weinig huishoudens met een laag inkomen (2,2%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (3,8%) en de provincie Utrecht (3,3%). - Relatief weinig huishoudens met vier jaar of langer een laag inkomen (0,4%) ten opzichte van Nederland gemiddeld (1,0%).
Zeist	- Relatief hoge woonquote (22,9%) ten opzichte van de provincie Utrecht gemiddeld (21,6%) en Nederland gemiddeld (22,3%). - Relatief veel huishoudens met energiearmoede (5,0%) ten opzichte van de provincie Utrecht gemiddeld (3,2%) en Nederland gemiddeld (4,8%).

Algemene conclusies

Ongunstige positie van gemeenten Utrecht, Zeist en Amersfoort.

Alhoewel het grootste deel van de ongunstige armoedecijfers binnen de provincie Utrecht altijd nog gunstiger zijn dan die voor Nederland gemiddeld, zien we dat de gemeenten Utrecht, Zeist en Amersfoort relatief het vaakst slecht scoren op de onderzochte armoede-indicatoren. Dit blijkt zowel als we naar afzonderlijke indicatoren kijken, als uit de integrale armoedemeting van CBS, Nibud en SCP.

Gemeente Zeist heeft te maken met relatief meest ongunstige woonquotes en energiearmoede. Voor de gemeente Zeist geldt dat zij als enige Utrechtse gemeente bovengemiddeld ongunstige scores heeft op zowel het vlak van woonquotes als energiearmoede. De woonquote is 22,9%, ten opzichte van 21,6% in Utrecht gemiddeld en 22,3% landelijk. Risico op energiearmoede is er in Zeist bij 5,0% van de huishoudens, ten opzichte van 3,2% in Utrecht gemiddeld.

1.4 Utrechtse cijfers in context

Kennisinstellingen zoals het CBS en Nibud analyseren geregeld op een statistische manier welke verbanden er zijn tussen het hebben

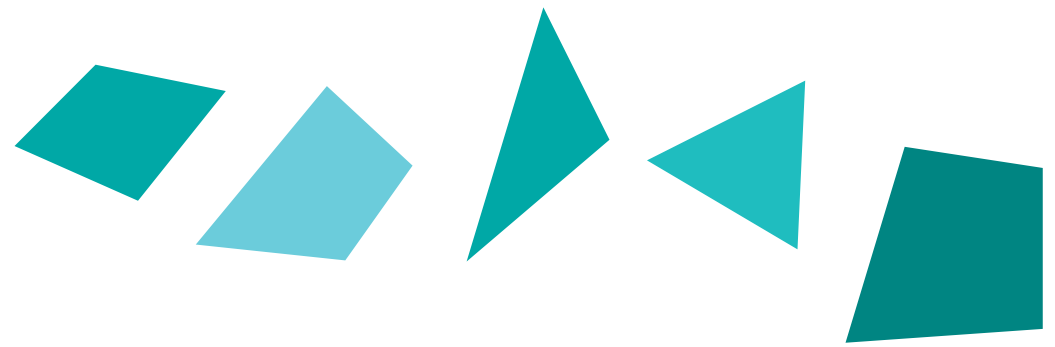
van een laag inkomen en andere levensomstandigheden zoals op gebied van werk, wonen, huishoudensvorm. We noemen hier enkele van deze verbanden omdat ze ook duiding geven aan de uitkomsten voor de provincie Utrecht.

Veel kinderen met een (langdurig) armoederisico hebben niet-Europese herkomst

Het CBS stelt – voor Nederland totaal – dat kinderen met een (langdurig) armoederisico vaak afkomstig zijn uit een eenoudergezin en relatief vaak ook een niet-Europese herkomst hebben. Bij de groep kinderen met een Syrische herkomst is het risico op (langdurige) armoede het grootst, maar ook geïmmigreerde en tweede generatie kinderen uit vluchtelingenlanden Iran, Irak, Afghanistan, Somalië en Eritrea hebben verhoogde risico's op armoede. Dit is eveneens het geval bij geïmmigreerde Marokkaanse en Turkse kinderen en bij Nederlands-Marokkaanse kinderen. [\[CBS, 2023\]](#)

Van de werkenden zijn zzp'ers en deeltijdwerkenden extra kwetsbaar voor armoede

Van de werkenden in ons land, is het armoederisico onder zelfstandigen (met en zonder personeel) aanzienlijk groter dan onder werknemers. In 2022 liep 0,9% van de werknemers risico op armoede ten opzichte van 2,9% van de zelfstandigen met personeel (zmp'ers) en 5,9% van de zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers).

Onder werknemers is er daarnaast een aanzienlijk verschil in risico op armoede tussen voltijds werkenden en deeltijd werkenden. In 2021 liep van de werknemers in deeltijd 2,1% risico op armoede, ten opzichte van 0,3% van de werknemers in voltijd. Het risico op langdurige armoede was bij de deeltijdwerkers 0,5% en bij de voltijdswerknemers vrijwel verwaarloosbaar. (CBS, 2023)

Alleenstaanden hebben relatief en absoluut vaakst lage inkomens, met name de groep 55- tot 65-jarigen

Zoals al genoemd in het beeld over armoede in de provincie Utrecht, vormt de groep alleenwonenden ook landelijk zowel absoluut als relatief de grootste groep met een inkomen tot de lage inkomensgrens. Het CBS stelt dat deze groep eveneens aan kop staat waar het langdurige armoedeproblematiek betreft. Het merendeel van de alleenstaanden met een langdurig armoederisico moet voornamelijk van een bijstandsuitkering rondkomen. Van alle huishoudens in heel Nederland met een inkomen onder de lage inkomensgrens in 2022, kwam 51% voor rekening van alleenstaanden onder de AOW-leeftijd en van de huishoudens met een langdurig laag inkomen was dat 56%. Met name de groep 55- tot 65-jarigen is extra kwetsbaar. In deze groep raken relatief meer mensen door arbeidsongeschiktheid of werkloosheid, afhankelijk van een uitkering. Met de pensionering verbetert de inkomenssituatie voor velen doordat het (volledige) AOW-pensioen boven de lage inkomensgrens uitkomt. Bovendien hebben de

meeste ouderen naast AOW nog aanvullend pensioen en inkomsten uit vermogen. De 65-plussers lopen van alle leeftijdsgroepen dan ook het minste risico op (langdurige) armoede. (CBS, 2023)

Betaalbaarheid energietransitie

Uit onderzoek van Nibud (2024) blijkt dat 27% van de Nederlandse huishoudens het gevoel heeft beperkt grip te hebben op energiekosten. Het gaat hierbij met name om huishoudens waarin men moeilijk kan rondkomen en/of huishoudens met een laag of wisselend inkomen. Huurders (31%) geven hierbij vaker aan dat zij beperkte grip hebben op energiekosten dan mensen die in een koopwoning wonen (25%). Wat betreft het verduurzamen van de woning geeft 58% van alle onderzochte huishoudens aan de komende vijf jaar geen grote maatregelen te zullen gaan treffen, zoals isolatie of het plaatsen van zonnepanelen of warmtepomp. Bij huurders (63%) speelt vooral dat ze hierbij afhankelijk zijn van anderen, zoals verhuurder, woningcorporatie of Vereniging voor Eigenaren (VvE). Bij woningeigenaren geldt dit voor 8%. Daarnaast geven woningeigenaren (53%) vaker aan dat hun woning al duurzaam genoeg is dan huurders (17%). Dit zet de groep huurders op (extra) achterstand. Zonder energiebesparende maatregelen verwacht 12% van alle respondenten problemen met het betalen van de energierekening te krijgen. (Nibud, 2024a)

2

Armoede en de persoonlijke leefwereld

- 2.1 Inleiding
- 2.2 Relatie armoede en persoonlijke leefwereld in cijfers
- 2.3 Nieuwe inzichten over armoede, erfelijkheid en stress
- 2.4 Nieuwe inzichten over armoede, redzaamheid en grip
- 2.5 Samenvattend: armoede is vaak diep geworteld

2.1 Inleiding

In dit tweede deel kijken we naar de betekenis die armoede kan hebben in het persoonlijk leven. In de afgelopen decennia is er steeds meer wetenschappelijke en ervaringsdeskundige kennis gekomen over wat het inhoudt om in armoede te leven. Dat blijkt veel consequenties te kunnen hebben voor onder andere gezondheid en opvoeding. Ook wordt er steeds meer bekend over het zelfbeeld dat veel mensen ontwikkelen als ze (langdurig) in armoede leven. Ervaringsverhalen geven daar een indringend beeld van. Niet iedereen die in armoede leeft hoeft daar persoonlijk onder te lijden, het is belangrijk om niet al degenen die met armoede te maken hebben over één kam te scheren. Toch worden er steeds meer patronen zichtbaar in de manier waarop armoede schade kán aanbrengen op persoonlijk vlak. Het herkennen van die patronen kan het verder ontwikkelen van (beleids)interventies ondersteunen.

Veel verschillende soorten armoede – en de beleving daarvan

Er zijn veel uiteenlopende redenen waarom mensen in een situatie terecht komen die met armoede gepaard gaat. Dat kunnen economische redenen zijn van buitenaf, zoals stijgende energiekosten en sterke inflatie. Het kan ook gaan om veranderingen in persoonlijke omstandigheden, zoals een relatiebreuk, langdurige ziekte of werkloosheid. Het hebben van financiële problemen kan in veel situaties een tijdelijk karakter hebben en/of worden opgevangen met een buffer aan spaartegoed. Aan de andere kant van het spectrum zijn er ook situaties waarin armoede een leven lang bij iemand blijft. Vaak letterlijk, dan groeit men op in armoede en komt daar in de volwassenheid niet van af. Soms figuurlijk, als iemand die in armoede is opgegroeid, zichzelf als 'arm' blijft waarnemen ondanks het feit dat hij of zij als volwassene inmiddels genoeg geld verdient om rond te komen. ('S Jongers, 2024) In die situatie is armoede vaak meer dan alleen een tekort aan financiële middelen. Het is eerder een zeer onwelkom en onvermijdelijk aspect van iemands blik op zichzelf en de wereld geworden.

In het onderstaande gaan we eerst in op statistische verbanden die er gelegd kunnen worden tussen mensen met een laag inkomen enerzijds en aspecten van hun persoonlijke leefsituatie anderzijds (paragraaf 2.2). In paragraaf 2.3 gaan we in op relatief nieuwe, armoedegerelateerde inzichten op het gebied van erfelijkheid en

stress. In paragraaf 2.4 benoemen we eveneens relatief nieuwe inzichten op het gebied van redzaamheid en grip. In paragraaf 2.5 vatten we onze conclusies samen.

2.2 Relatie armoede en persoonlijke leefwereld in cijfers

Lage inkomensgroepen zijn minder tevreden met hun leven en vaker eenzaam

De tevredenheid met het leven is bij mensen met een laag inkomen (61%) beduidend lager dan bij mensen met een inkomen boven de lage inkomensgrens (86%). Daarnaast voelen mensen met een (langdurig) laag inkomen zich ruim 2 keer zo vaak sterk eenzaam als mensen met een inkomen boven de lage-inkomensgrens (23% tegen 10%). Het gaat daarbij vooral om het ontbreken van gevoelens van verbondenheid met mensen om zich heen en het vertrouwen in die mensen, ook wel sociale eenzaamheid genoemd. (CBS, 2023)

Lage inkomens gaan gepaard met minder goed ervaren gezondheid en meer beperkingen

CBS-cijfers tonen eveneens aan dat er een groot verschil is tussen de gezondheidsbeleving van mensen met een laag inkomen, ten opzichte van mensen met een inkomen dat daarboven ligt. 38,4% van de mensen met een laag inkomen ervaart een minder goede

gezondheid ten opzichte van 19,4% van de mensen met een hoger inkomen. Groot verschil is er ook op het gebied van beperkingen: van de mensen met een laag inkomen gaf 44% aan dat ze een beperking hebben, tegen 28% van de mensen in een huishouden met een inkomen boven de lage inkomensgrens. Het hebben van een beperking houdt in dat men zelf aangeeft hier mee te maken te hebben, voor de duur van een half jaar of langer. [\[CBS, 2023\]](#)

Psychische klachten kunnen armoede versterken en vice versa

Het hebben van financiële problemen blijkt (sterk) samen te hangen met psychische klachten. Zo zorgen blijvende financiële problemen vaak voor stress en kunnen ze bijvoorbeeld de mate waarin mensen angst- en depressieklachten ervaren, versterken. Onderzoek wijst ook op de tweezijdigheid van deze relatie: financiële problemen verhogen de kans op psychische problemen en mensen met psychische problemen hebben meer kans op financiële problemen. Uit panel-onderzoek onder mensen met langdurige psychische problematiek blijkt dat het grootste deel van de leden bezuinigt op uitgaven, en dan niet alleen op energieverbruik, kleding en boodschappen, maar ook hobby's, cultuur, sport en andere zaken die participatie juist zouden kunnen bevorderen. [\[Trimbos instituut, 2023\]](#)

Meer gebruik van ggz en jeugdzorg in huishoudens met schulden

Ongeveer een op de zeven huishoudens met geregistreerde problematische schulden maakte in 2017 gebruik van de geestelijke

gezondheidszorg, ten opzichte van een op de dertien huishoudens zonder geregistreerde problematische schulden. Ook jeugdzorg komt twee keer zo vaak voor onder huishoudens met geregistreerde problematische schulden in vergelijking tot huishoudens die hier niet mee te maken hebben. Bijna zes procent van de huishoudens met probleemschulden had in 2018 te maken met jeugdhulp, – bescherming en/of – reclassering tegenover twee procent bij huishoudens zonder geregistreerde schulden. [\[CBS, 2020\]](#)

Binnen lage inkomensgroepen vaker ongezonde leefstijl (behalve wat betreft alcoholgebruik)

Op de meeste leefstijlaspecten scoren mensen in een huishouden met een laag inkomen, (veel) ongunstiger dan mensen in een huishouden met een inkomen boven de lage inkomensgrens. Er is één uitzondering, en dat is alcoholgebruik. Het percentage mensen van 12 jaar en ouder dat zich aan de alcoholrichtlijn houdt, is in het CBS-onderzoek groter onder personen met een laag inkomen (66%) dan onder personen met een hoger inkomen (45%). Waar het echter roken, overgewicht en bewegen betreft zijn de uitkomsten voor lage inkomensgroepen ongunstiger. De verhouding laag tot hoger inkomen is op het gebied van roken 28% tegen 12%, op het gebied van overgewicht 49% tegen 45% en op het gebied van voldoen aan de beweegrichtlijn 39% ten opzichte van 48%. [\[CBS, 2023\]](#)

2.3 Nieuwe inzichten over erfelijkheid en stress

Armoede werd vroeger lange tijd gezien als vooral een 'sociale omstandigheid' die te maken heeft met de situatie in iemands leefklimaat. Door interventies in dat leefklimaat, zoals zorgen voor inkomen, werk en gezondheid, kan de armoede worden opgelost. In de afgelopen decennia komen er echter steeds meer wetenschappelijke en ervaringsdeskundige inzichten die aantonen dat het leven in armoede diepere vertakkingen heeft. Dat armoede niet altijd iets is wat je met behulp van directe ingrepen van buitenaf, op bijvoorbeeld inkomensgebied, kan oplossen. Armoede kan zich als het ware ook hechten aan je zelfbeeld en ook heel letterlijk, impact hebben op je genetische materiaal. De 'ontdekking' hiervan heeft ook consequenties voor de aanpak van armoede. Het betekent onder andere dat er andersoortige insteken nodig zijn om goede hulp te bieden.

Ook sociale omstandigheden kunnen biologisch worden doorgegeven

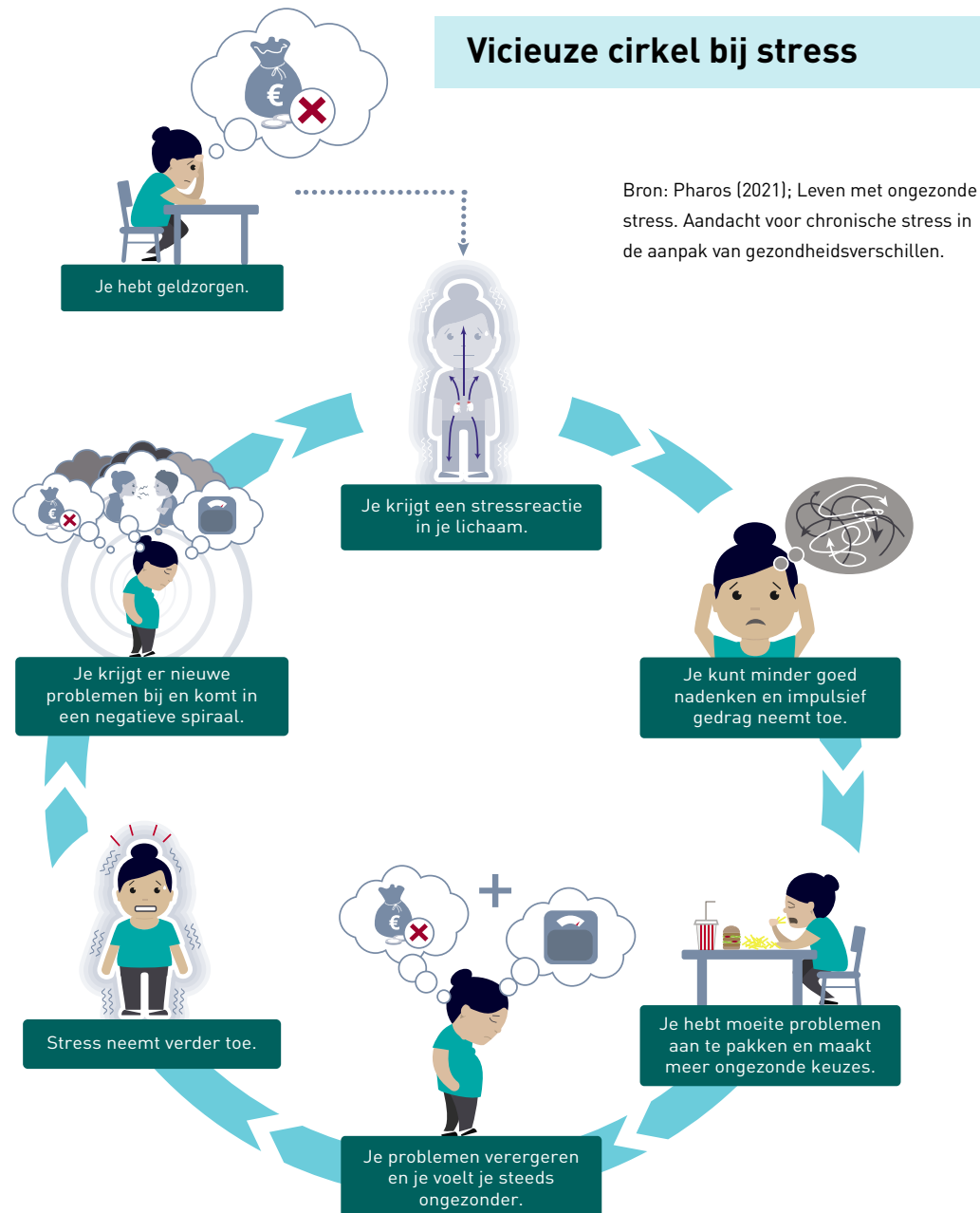
Tot zo'n vijftig jaar geleden was het heel gebruikelijk om de omstandigheden waarin iemand opgroeide, te verklaren aan de hand van ofwel erfelijkheid ofwel aan de hand van opvoeding / sociale omstandigheden ('nature-nurture'). Daar werd vaak de verwachting aan gekoppeld dat de dingen die erfelijk zijn eigenlijk onveranderbaar zijn in iemands natuur en de dingen die door

sociale omstandigheden of opvoeding zijn 'aangeleerd' ook weer afgeleerd kunnen worden. In de afgelopen decennia komt steeds meer aan het licht dat deze uitgangspunten niet kloppen en te eenvoudig zijn. Zo kunnen sociale omstandigheden, bijvoorbeeld ingrijpende jeugdervaringen of oorlogstrauma's, gevolgen hebben voor de manier waarop genen in iemands DNA 'aan' of 'uit' worden gezet (epigenetische veranderingen). Dit kan er bijvoorbeeld toe leiden dat iemand vatbaarder wordt voor ziektes en/of zijn of haar gedrag minder goed zelf kan bijsturen. Ook kan het betekenen dat erfelijk belast materiaal doorgegeven wordt aan nieuwe generaties kinderen. Die kinderen kunnen dan niet alleen in sociale zin, maar ook in genetisch opzicht de gevolgen ondervinden van trauma's die eerdere generaties hebben opgelopen. Langdurige, stressvolle en intergenerationele armoedeproblematiek is dus niet iets dat op een oppervlakkige manier, zoals door educatie en het stellen van strikte regels, verholpen kan worden. (UMC Utrecht, 2019) (Augeo foundation, 2023) (Pharos, 2021)

Chronische stress heeft directe gevolgen voor gezondheid en gedrag

Als er sprake is van langdurige armoede, dan is de kans groot dat er ook chronische stress ontstaat. Relatief nieuw stress-gerelateerd onderzoek laat zien dat dit veel consequenties kan hebben op gezondheid en gedrag. Bij chronische stress kunnen mensen het gevoel van controle over hun situatie kwijtraken

Vicieuze cirkel bij stress

waardoor zich fysieke en emotionele uitputting kan gaan voordoen. Stressnetwerken in het lichaam kunnen daarmee in disbalans raken, wat gevolgen heeft voor onder meer de regulering van hormoonproducties (zoals die van adrenaline, cortisol en dopamine) en daarmee voor de werking van organen en hersenen. Hoge cortisolniveaus kunnen bijvoorbeeld gevolgen hebben voor het functioneren van de prefrontale cortex, het deel van de hersenen dat de executieve vaardigheden beheert. Concreet kan dit betekenen dat er (a) een verminderd vermogen ontstaat om te plannen en langetermijnbeslissingen te nemen, (b) een verminderd vermogen om te leren en te onthouden, (c) er eerder angst en onrust kan ontstaan en (d) er een verhoogde kans is op depressie en verslaving. Als armoede en schuldenproblematiek chronische stress veroorzaakt, kan het daarmee het vermogen om langetermijnbeslissingen te nemen aantasten en de focus vooral brengen op het oplossen van schaarste op korte termijn. Hierdoor kunnen vaker (rationeel gezien) onverstandige beslissingen genomen worden en lukt het minder goed om de financiële problemen op te lossen. Dit kan verklaren waarom iemand bijvoorbeeld dure sportschoenen voor zijn of haar kind wil gaan kopen, terwijl eigenlijk de huur moet worden betaald. (Pharos, 2021)

Risico's op impactvolle schade bij kinderen

Vooraf ook bij kinderen, kan het leven in een stressvolle omgeving, veel blijvende impact hebben. Niet alle kinderen die opgroeien in armoede, zullen overigens te maken hebben met veel stress in de thuissituatie (net zo min als kinderen die opgroeien in een welvarende omgeving, géén erge stress zouden kennen). Uit wetenschappelijke literatuur en cijfers blijkt wel dat (langdurig) opgroeien in armoede serieuze risico's voor hen met zich meebrengt. Zeer hevige of langdurige stress in het vroege leven heeft een negatieve invloed op de ontwikkeling van de hersenen, hormonen, het zenuwstelsel en het immuunsysteem. Expertisecentrum Pharos stelt dat de hersenontwikkeling tijdens erge armoede ook bij kinderen gefocust kan zijn op omgaan met de stressor (overleven) en niet op de ontwikkeling van executieve functies zoals plannen en impulsbeheersing. Zoals al eerder genoemd kunnen hoge stressniveaus ook impact hebben in genetisch opzicht, zodat ontregelingen ook aan latere generaties kunnen worden doorgegeven. Een belangrijke 'buffer' tegen overmatige stress-ervaringen bij kinderen kan gevormd worden door sensitieve ouders, familieleden, leerkrachten en/of hulpverleners. Deze nemen waar dat het kind stress heeft en reageren hier passend op. Landelijke programma's zoals 'de eerste duizend dagen van een kind' (waarbij het gaat om de prille ontwikkeling van kinderen, vanaf conceptie tot en met leeftijd van twee jaar) zijn vooral ook in het leven geroepen om dit soort

stressgerelateerde risico-situaties tegen te gaan. (Pharos, 2021) (Pharos, z.d.)

Samenvattend wijzen de nieuwe inzichten gezamenlijk op een complex samenspel van lichamelijke - en omgevingsfactoren waar het om stressvolle levenssituaties gaat. Waar vroeger sneller gedacht werd dat men nieuw gedrag kon aanleren (of herstellen) door bijvoorbeeld veel te oefenen, uitleg te geven of sancties te stellen, wordt nu duidelijk dat het leervermogen van mensen die onder zware stress leven, onder grote druk staat en niet zomaar 'werkt'. Er zijn zelfs grote risico's dat het verder uitoefenen van druk, de negatieve spiraal versterkt waarin men terecht gekomen is.

2.4 Nieuwe inzichten over redzaamheid en grip

De stress die mensen kunnen ondervinden als men (langdurig) in armoede leeft kent verschillende 'lagen'. Oppervlakkig gezien kan de stress zich vooral toespitsen op niet kunnen kopen of ondernemen wat men nodig vindt. Op een dieper niveau kan men ook stress ondervinden door het feit dat men afhankelijk is geworden van (uitkerings)instanties en daarmee aan allerlei administratieve en uitvoerende verplichtingen moet voldoen. Bijvoorbeeld zorgen dat men de juiste informatie aanlevert

Executieve vaardigheden

1. Aandacht kunnen richten, vasthouden, verdelen en loslaten
2. Emoties reguleren
3. Flexibel zijn als zaken veranderen
4. Onderdrukken van ongewenst gedrag
5. Activiteiten opstarten
6. Zaken organiseren
7. Plannen
8. Zaken bijhouden
9. Werkgeheugen gebruiken
10. Een reëel zelfbeeld vormen
11. Situaties inschatten
12. Het belang van anderen meewegen

Bron: Pharos (2021) / Jungman, Wesdorp en Madern (2020)

op het juiste moment en tijdig voldoet aan afspraken rondom solliciteren. Lange tijd is in veel kringen bijna als vanzelfsprekend aangenomen dat iedere burger wel aan dit soort eisen en verwachtingen kan voldoen. Uitvoeringssystemen zijn vaak dusdanig ingericht (geweest) dat dit de norm was.

In 2017 komt de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) met een rapport waarin deze vanzelfsprekendheid sterk genuanceerd wordt. Het rapport gaat in op de soorten vaardigheden die burgers moeten hebben, om aan dit soort praktische eisen te kunnen voldoen. Zo wordt bijvoorbeeld het verschil tussen denkvermogen en doenvermogen uitgewerkt. (WRR, 2017) Zes jaar later publiceert de WRR een vervolg op dit rapport waarin zij het belang van 'grip hebben' op de eigen situatie benadrukt en hoezeer dit van maatschappelijke waarde is. (WRR, 2023) Beide rapporten leggen bloot over welke eigenschappen men 'hoort' te beschikken om het persoonlijke leven (en tegenslag daarin) goed te managen en hoe onrealistisch de aannames vaak zijn (geweest) over menselijke mogelijkheden in dit opzicht.

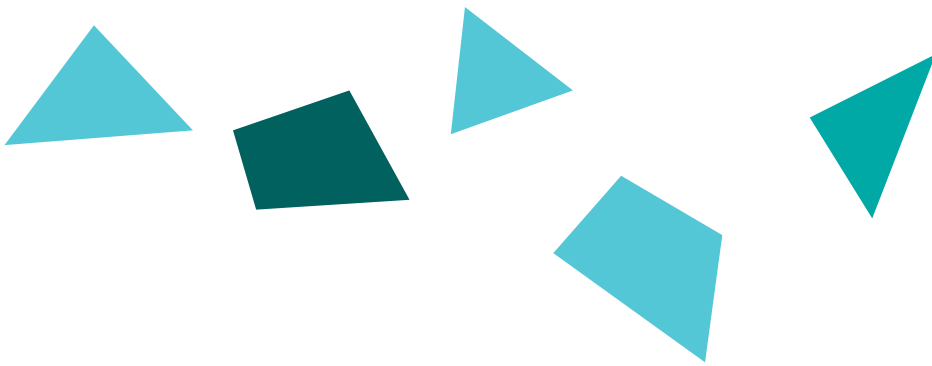
Het managen van financiën vraagt een goed 'doenvermogen'

In het rapport 'Weten is nog geen doen, een realistisch perspectief op redzaamheid' (2017) wordt door de WRR voor het eerst expliciet benoemd dat klassieke intelligentie enerzijds en niet-cognitieve vaardigheden anderzijds, zoals 'een plan kunnen maken', 'in actie komen', 'met tegenslag omgaan', 'met verleiding omgaan' en 'volhouden', twee verschillende soorten persoonlijkheidskenmerken zijn. In het rapport worden ze benoemd als respectievelijk denkvermogen en doenvermogen. Alle mensen verschillen in de mate waarin ze hierover kunnen beschikken. In de praktijk hangt de mate waarin men over zowel denk- als doenvermogen beschikt wel

enigszins samen, maar zeker niet absoluut. Er is volgens de WRR een substantieel deel van de groep lager opgeleiden dat hoog scoort op doenvermogen en omgekeerd is er een substantieel percentage hoger opgeleiden dat hier laag op scoort.

Doenvermogen, dat voor een groot deel gaat over executieve functies, is juist van groot belang bij het 'managen' van ieders financiële situatie, zeker als deze ongunstig is. Bij problemen op financieel gebied ligt bijvoorbeeld het risico op de loer dat men overzicht verliest en daardoor beslissingen uitstelt of verkeerde keuzes maakt waardoor problemen zich kunnen gaan opstapelen. En, zoals al eerder benoemd, dat er een stress-situatie ontstaat die door biologische reacties de toegang tot executieve vaardigheden vermindert. Doordat het doenvermogen vooral ook een kenmerk is dat men in aanleg heeft meegekregen, stelt de WRR dat niet alle burgers (van jongen af aan) in principe gelijke kansen hebben op redzaamheid. Sommige mensen staan op het gebied van zelfredzaamheid nu eenmaal voor een grotere opgave dan anderen. Niet alleen vanwege verschillen in cognitief vermogen, maar ook doordat zij bepaalde moeilijk veranderbare persoonskenmerken hebben meegekregen die een relatief grote kans op problemen geven. De overheid houdt hier naar de mening van de rapporteurs nog te weinig rekening mee. (WRR, 2017)

Het managen van financiën vraagt ook om omgevingscontrole (grip)

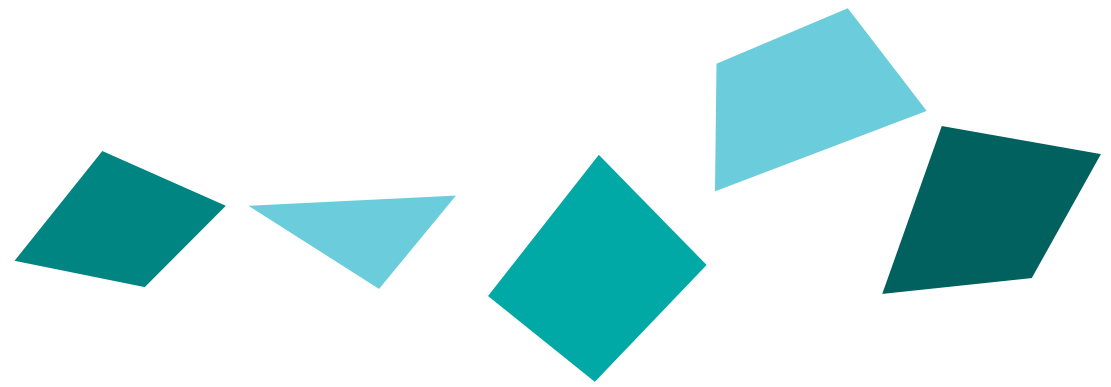
Waar het in het hierboven genoemde WRR-rapport vooral ging over het in staat zijn het eigen gedrag effectief te sturen, in het tweede rapport van de WRR ('Grip. Het maatschappelijk belang van persoonlijke controle') gaat het om omgevingscontrole. Dit is de mate waarin mensen in staat zijn hun omgeving effectief te beïnvloeden, en zo hun doelen te bereiken. Grip op je omgeving kun je volgens het rapport op verschillende manieren hebben, zoals bijvoorbeeld door voldoende financiële middelen, sociale hulpbronnen en rechten, maar ook door een voorspelbare en navigeerbare omgeving. Uit onderzoek blijkt dat het hebben van het gevoel van controle sterk samenhangt met levenstevredenheid, geluk, mentale - en fysieke gezondheid. (WRR, 2023) Het hebben van weinig controle over het eigen leven hangt daarnaast ook samen met het gevoel dat het slecht gaat met de samenleving als geheel, ofwel met maatschappelijk onbehagen. Dit aspect, van het maatschappelijk onbehagen, kan sterk bijdragen aan een kloof in de maatschappij.

Mensen die om welke reden dan ook in armoede leven, kunnen extra kwetsbaar zijn in het verliezen van grip. In armoede leven kan gepaard gaan met een olievlek aan bijkomstige zorgen, zoals op gezondheids-, werk- en opvoedingsgebied. Dit kan op zich al leiden tot gevoelens van machteloosheid omdat de problemen alleen maar

toenemen. Daarnaast hebben mensen die in armoede leven grotere kans om met diverse regelgevende instanties te maken te hebben. Ook hierin schuilt grote kwetsbaarheid op het gebied van grip. Lang niet altijd zijn de regels begrijpelijk of overzichtelijk. Instanties kunnen onderling langs elkaar heen werken, maar ook vanuit één enkele instantie kunnen tegenstrijdige, niet transparante of onnauwkeurige berichten komen. Bijvoorbeeld als men wisselende inkomsten heeft uit werk kan het langere tijd onzeker blijven welke rechten men heeft op het gebied van heffingen of toeslagen. Vaak worden deze met terugwerkende kracht berekend. Dit brengt onzekerheid en een belangrijk verlies aan overzicht en controle met zich mee.

De schade die verlies aan controle teweeg kan brengen, staat of valt met de mate waarin men kan vertrouwen op de hulp van anderen, de samenleving of de overheid. Een stap verder dan verlies aan controle is dan ook dat fundamentele gevoelens van vertrouwen aangetast raken, bijvoorbeeld in de overheid. Dat men steeds banger wordt voor 'addertjes onder het gras' bij de instanties waarvan men afhankelijk is. Meer naar binnen toe gericht kunnen er ook gevoelens van schaamte aangewakkerd worden. Het niet-begrijpen en niet overzien van de financiële regels die worden toegepast kunnen (ten onrechte!) worden toegeschreven aan eigen 'tekortkomingen' op het gebied van intelligentie en vaardigheid.

(Nationale ombudsman, 2022) (WRR, 2023)

Als conclusie van de nieuwe inzichten rondom grip stelt de WRR onder andere dat de politiek misschien minder moet kijken naar koopkrachtplaatjes en meer naar grip-plaatjes. Het gaat in geval van armoede dan ook niet (alleen) om het 'geldprobleem' van mensen, maar om de manier waarop hun gevoelens van menswaardig zijn aangetast kunnen raken. De WRR vindt dat er meer gekeken moet worden naar wat beleid betekent voor het totaal aan factoren die van invloed zijn op ieders 'grip op het leven'. Grip op het leven van burgers versterken wordt daarbij gezien als richtinggevend ideaal.

2.5 Samenvattend: armoede is vaak diepgeworteld

Was 75 jaar geleden, bij de opkomst van de verzorgingsstaat, armoede nog iets dat bestreden leek te kunnen worden met inkomensgerelateerde wetten, dan laten de inzichten van de laatste decennia een veel complexer beeld zien. Voor zover armoede gepaard gaat met veel stress, kan het de gezondheid en het gebruik van executieve functies doen verslechteren. Beide zijn juist kwaliteiten die men nodig heeft om uit de geldzorgen te kunnen komen. Daarnaast is er ook risico dat men genetisch stress-effecten doorgeeft aan kinderen, waarmee hun startsituatie op een impactvolle achterstand komt te staan.

Ook los van stressvolle situaties wordt gezien dat er heel wat vaardigheden nodig zijn om (financieel) redzaam te zijn in onze samenleving. De WRR benoemt dat als doenvermogen. Hiermee worden eveneens vooral ook executieve functies bedoeld. In hoeverre men hierover beschikt, verschilt van persoon tot persoon en dit kan niet van buitenaf zomaar bijgespijkerd worden. Het gaat om vaardigheden die grotendeels in aanleg aanwezig zijn. Mensen die niet beschikken over een optimaal doenvermogen, of liever, die een doenvermogen hebben dat niet helemaal aansluit bij de eisen en verwachtingen van onze samenleving, staan op achterstand als zij in armoede leven. Zij maken gemiddeld minder kans om snel en voortvarend uit de financiële problemen te komen.

Iets dergelijks geldt ook voor mensen die minder dan gemiddeld 'grip' ervaren op de wereld om hen heen. Zij ervaren een kloof tussen (instanties binnen) de samenleving en het uitvoering geven aan hun eigen wensen en 'levensprojecten'. Ongewenste effecten daarvan zijn onder andere dat wantrouwen tegen instanties kan groeien en dat parallel gevoelens van (vermeend) eigen tekortschieten naar binnen slaan. Op die manier kan het hebben van financiële problemen leiden tot het internaliseren van (misplaatste) schaamte- en schuldgevoelens en tot het ontwikkelen van een laag zelfbeeld.

3

Samenlevingsbrede ontwikkelingen

- 3.1 Inleiding
- 3.2 Nieuwe maatschappelijke normen
- 3.3 Grote groei van de schuldenproblematiek
- 3.4 Opkomst van de stress-sensitieve benadering in sociaal domein
- 3.5 Samenlevingsbrede inzet

3.1 Inleiding

Welke rol spelen veranderingen in de samenleving bij de manier waarop armoede ingrijpt in het persoonlijke leven? Armoedevraagstukken hebben altijd als een rode draad door de geschiedenis heen gelopen en nooit een quick-fix gekend. (De Swaan, 1988) Wel veranderde (en verandert) de context van financiële problemen voortdurend. Zoals nu duidelijk is geworden, is het 'onder de huid kruipen' van armoede niet alleen met grootschalige en abstracte financiële regelingen te verhelpen. Daar horen volgens deskundigen ook meer in de maatschappij gewortelde ontwikkelprocessen bij. (WRR, 2006) (SCP, 2023) In het onderstaande gaan we beknopt in op de nieuwe context en interpretatie van de huidige armoedeproblemen. We hebben het over de opkomst van nieuwe maatschappelijke (communicatie)normen, over de sterke groei van de schuldenproblematiek, over het meer geïnstitutionaliseerd raken van de stress-sensitieve benadering in het sociale domein en over de grote diversiteit aan partijen die momenteel actief zijn bij armoedevraagstukken.

3.2 Nieuwe maatschappelijke normen

Van verzorgingsstaat naar participatie- en netwerksamenleving

Rond de jaren '90 van de vorige eeuw vond een kanteling plaats van de klassieke verzorgingsstaat naar de participatiesamenleving. Deze kanteling kwam grotendeels voort uit het feit dat de kosten van de verzorgingsstaat dermate opliepen dat deze niet meer houdbaar zou blijven als er geen aanpassingen kwamen. In de nieuwe participatiesamenleving wordt, ten opzichte van de periode ervoor, vanuit de overheid een groter beroep gedaan op de eigen verantwoordelijkheid van burgers op gebieden als onder andere zorg, werk en inkomen; zij worden geacht op alle punten meer eigen redzaamheid te gaan tonen. (WRR, 2017) Parallel hieraan kwamen processen als digitalisering en globalisering verder op gang. De wereld wordt in volle breedte toegankelijk voor iedereen via beeldschermen en ICT-gebruik (netwerksamenleving). Dit proces ging belangrijke nieuwe eisen stellen aan communicatie- en overlegstrategieën van mensen en instanties onderling. Er wordt bijvoorbeeld steeds sterker geleund op ieders vermogen om vragen of problemen om te zetten in (abstracte) digitale acties. (Kennisplatform Wij-Leren.nl, zd) (Jungman, 2020) Vanuit armoedeperspectief houdt dit onder andere in dat aanvragen voor uitkeringen, verzoeken tot specifieke financiële ondersteuning, het aangaan van kredietleningen en het melden van veranderingen in de huishoudsamenstelling in een web van databestanden terecht

komt, waarop men soms niet of nauwelijks nog grip heeft. Positief aan de digitalisering (vanuit armoedeperspectief gezien) is dat er door de automatisering van procedures veel meer financieel maatwerk mogelijk is, dan als alles door mensen zou moeten worden geadministreerd en berekend. De keerzijde is dat er veel verlies is opgetreden aan menselijk contact waarin aanvragers de eigen persoonlijke situatie kunnen toelichten en ze zich als mens gezien kunnen voelen. Door dit soort persoonlijke contacten zouden instanties ook sterker in verbinding blijven staan met wat er speelt bij hun cliënten en procedures daarop aanpassen. Daarnaast is een schaduwzijde dat door de digitalisering ook risico van verlies aan controle kan optreden. Het digitaal (onjuist) aanleveren van financiële en bijkomende persoonlijke gegevens kan, mede door soms onzichtbare datakoppelingen, verstreckende (lange termijn) gevolgen hebben.

Het blijvend herijken van basisbehoeften

In veranderende samenlevingen veranderen welzijnsstandaarden ook mee. Wat eerst als een luxe wordt beschouwd (zoals 75 jaar geleden nog een eigen telefoon) kan uitgroeien tot een absoluut minimum vereiste. Om digitaal redzaam te kunnen zijn, zijn er bijvoorbeeld laptops, telefoons en internetabonnementen nodig. Om te kunnen 'meedoen', zoals in de participatiesamenleving ook verwacht wordt, is geld nodig voor mobiliteit, deelname aan (sport) verenigingen en ontmoeting. De kosten om in geval van armoede

minimaal te kunnen functioneren moeten steeds opnieuw geijkt worden, omdat de samenleving zelf nieuwe normen stelt. Sinds enkele jaren is in dit kader ook het brede en soms wat verwarrende begrip 'bestaanszekerheid' ingeburgerd geraakt. Veel partijen op het gebied van (kennis over) armoede omarmen dit begrip en geven er een eigen invulling aan. Verwarrend is daarbij mogelijk dat aan het woord 'bestaan' een religieus-levensbeschouwelijke betekenis kan worden toegekend, die zich moeilijk laat verenigen met het woord 'zekerheid' (niemand kan zeker zijn van zijn of haar 'bestaan' in levensbeschouwelijke of existentiële zin). In dat opzicht kan het woord tot de verbeelding spreken van burgers in een niet-realistisch opzicht.

De brede manier van kijken naar armoede is met name ook opgepakt door de [Commissie Sociaal Minimum](#). Zij bracht in 2023 twee rapporten uit over een zeker bestaan in Nederland en komt met uitgewerkte berekeningen over de gewenste hoogte van toekenningen. Daarnaast presenteert ze zeven breed uitlopende beleidsuitdagingen. Het gaat hierbij onder andere om het versterken van de financiële positie van huishoudens met kinderen, het investeren in een realistisch activeringsbeleid en harmoniseren van gemeentelijke regelingen. ([Commissie Sociaal Minimum, 2023a](#)) ([Commissie Sociaal Minimum, 2023b](#))

3.3 Grote groei van de schuldenproblematiek

Beperkte overlap tussen huishoudens met schulden en huishoudens met laag inkomen

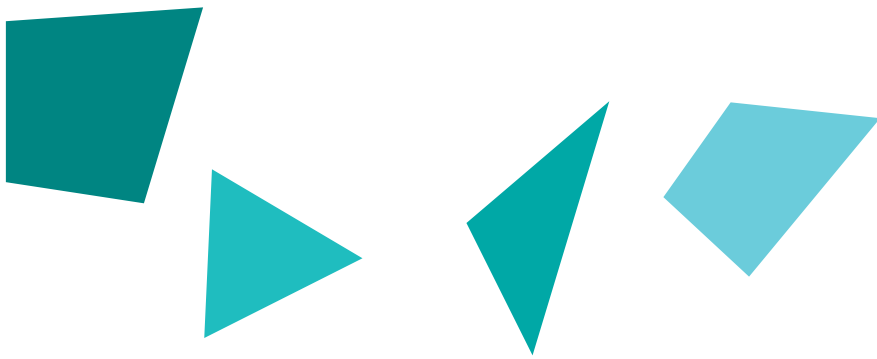
Een andere belangrijke recente maatschappelijke ontwikkeling op gebied van financiële problematiek is de grote groei van het aantal geregistreerde problematische schulden. In de afgelopen dertig jaar is het aantal huishoudens met dit type schulden bijna verdrievoudigd. (Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Armoede Interventies, 2024) Onderzoek wijst uit dat 60% van de huishoudens met geregistreerde problematische schulden deze (minimaal) drie jaar op een rij heeft. (CBS, 2023d) Uit de cijfers over de provincie Utrecht blijkt dat er in 2023 19.700 huishoudens zijn met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens en 47.500 huishoudens met geregistreerde problematische schulden. Dit betekent dat er 2,4 maal zoveel huishoudens zijn met schulden, als huishoudens met een laag inkomen volgens de CBS-definitie.

Een van de vragen is in hoeverre er overlap is tussen beide groepen. Dekt het aantal huishoudens met schulden bijvoorbeeld de hele groep huishoudens met laag inkomen af? Het antwoord is nee. Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) stelt dat er een zwakke samenhang is tussen de groep mensen met een inkomen onder de armoedegrens en mensen met geregistreerde problematische schulden. Hiervoor zijn verschillende verklaringen mogelijk en wordt verwezen naar het

feit dat armoede en problematische schulden geen gemeenschappelijke oorzaak hoeven te hebben. Zo vergroten bijvoorbeeld een afstand tot de arbeidsmarkt en het hebben van een groot aantal kinderen de kans op armoede en niet per se de kans op een problematische schuld. Anderzijds vergroten financiële ongeletterdheid en een verslavingsprobleem juist wel de kans op een problematische schuld en niet per se de kans op het hebben van een inkomen onder de armoedegrens. In 2021 had een kwart van de mensen met een inkomen onder de armoedegrens ook problematische schulden. (SCP, 2024b)

Opkomst schuldenproblematiek

De sterke groei van het aantal mensen dat met problematische schulden te maken krijgt wordt door deskundigen onder andere toegeschreven aan de flexibilisering van de arbeidsmarkt (men werkt bijvoorbeeld minder vaak met vaste contracten dan voorheen) en de toename van het aantal eenpersoonshuishoudens (waardoor men kwetsbaarder is als het inkomen wegvalt). Ook de digitalisering wordt genoemd als belangrijke factor. Deze maakt bijvoorbeeld het kopen op afbetaling gemakkelijker. In de uitvoeringspraktijk van de schuldhulpverlening wordt gebruik gemaakt van een vierdeling aan soorten schulden: (1) Overlevingsschuld die vaak voorkomt bij mensen met een minimum inkomen die langere tijd hoge vaste lasten hebben. (2) Overbestedingsschuld die ontstaat als men in principe genoeg geld heeft om rond te komen, maar toch teveel uitgeeft. (3) Aanpassingsschuld. Deze kan ontstaan als de situatie

waarin men leeft plotseling verandert, bijvoorbeeld door ziekte, scheiding of werkloosheid. (4) Compensatieschuld die voortkomt uit bijvoorbeeld een verslavingsprobleem. (Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Armoede Interventies, 2024) (Movisie, 2020) (Schuldhelpverlening.org, sd)

Werkende armen in beeld

De groei van de schuldenproblematiek onderstreept het belang om 'armoede' niet alleen, of direct, te koppelen aan mensen die een laag inkomen op bijvoorbeeld basis van een uitkering hebben. Ook onder werkenden met hogere inkomens kan er sprake zijn van (langdurige) financiële problematiek. Uit onderzoek blijkt dat er in deze groep veelal ook schaamte speelt om hierover naar buiten te treden. Zo wil men dit vaak ook niet met de eigen werkgever bespreken uit angst dat dit ongewenste gevolgen kan hebben. Diverse werkgevers van grote organisaties proberen hier inmiddels proactief beleid op te voeren en roepen hun medewerkers op om eventuele financiële problemen bespreekbaar te maken. (SAM&, 2020b) (Financieelfittewerknemers, zd) (Nibud, 2018)

Schuldenproblematiek vormt een belangrijk nieuw segment in de manier waarop armoede zich openbaart in de huidige samenleving. Het verlegt de aandacht van armoede als alleen een inkomensprobleem van met name uitkeringsgerechtigden naar een bredere context. De aanpak van schuldenproblematiek heeft momenteel veel politieke aandacht. [bron]

3.4 Opkomst van de stress-sensitieve benadering in sociaal domein

Stress-sensitief werken raakt ingeburgerd

De nieuwe inzichten over de effecten van stress op gezondheid en gedrag, zoals genoemd in deel II, hebben inmiddels in diverse sectoren een zachte landing gemaakt. In ziekenhuizen, de jeugdgezondheidszorg en ook het sociaal domein van gemeenten wordt de zogeheten stress-sensitieve aanpak toegepast. Bij deze aanpak kunnen verschillende methodieken worden ingezet. Pioniers op het vlak van de stress-sensitieve benadering in het sociaal domein in Nederland (Jungman et al, 2020) onderscheiden drie niveaus waarop kan worden ingestoken door bijvoorbeeld gemeentelijke afdelingen Werk & Inkomen.

1. Bewust niveau: Hierbij voorzien organisaties hun professionals van kennis over de wijze waarop chronische stress doorwerkt en hoe vaak het voorkomt. Doordat de professionals de impact begrijpenen zich kunnen realiseren dat het waarschijnlijk vaak speelt, kunnen zij met meer compassie samenwerken met hun cliënten. Zij zullen het gedrag van sommige van hun cliënten minder snel duiden als 'ongemotiveerd' en de samenwerking langer in stand houden.
2. Geïnformeerd niveau: Op dit niveau liggen de ambities hoger en gaan organisaties verder dan kennisverspreiding. Ze zetten de

kennis over de doorwerking van chronische stress actief in om echt aanpassingen te doen in bestaande werkwijzen. Ze gaan bijvoorbeeld hun medewerkers trainen om stress-gerelateerde no-shows te reduceren en richten hun ontmoetingsruimten anders in, zodat de ontmoetingen zo min mogelijk stress toevoegen bij de cliënten.

3. Getransformeerd niveau: Hier wordt nog een stap verder gegaan en werkt men vanuit het besef dat er vaak meer nodig is dan alleen toeleiding naar betaald werk of het oplossen van schulden om cliënten te helpen. Op dit niveau wordt ook toegewerkt aan het (weer) grip en regie laten krijgen van cliënten op hun leven in het algemeen. (Jungman, 2020)

Basisingrediënten nog in ontwikkeling

De toepassingsmogelijkheden van het concept stress-sensitief werken zijn nog volop in ontwikkeling. Dat geldt voor zowel de wetenschappelijke onderbouwing als voor de praktische uitwerking. Belangrijke ingrediënten van de stress-sensitieve aanpak zijn onder andere: psycho-educatie aan cliënten over de impact van stress, het samen met cliënten opstellen en uitwerken van (leer)doelen en plannen, zorgdragen voor schriftelijke communicatie die zo simpel mogelijk wordt gehouden (positieve toon, persoonlijke benadering, specifiek over welke acties er verwacht worden) en inrichting van ontmoetingsruimten met omgevingscomfort (daglicht, rust, ruimte, groen en planten). (Jungman, 2020)

Concrete boodschappen vanuit het stress-sensitief werken op de afdeling Werk & Inkomen van de gemeente Utrecht

- Zorg dat er niet meer stress bijkomt
- Houd ingewikkelde gesprekken 's ochtends (of bij jongeren juist 's avonds)
- Ontvang mensen gastvrij en spreek en schrijf in een heldere taal
- Breng kinderen tijdens een gesprek even naar een speelhoek
- Geef de mensen het gevoel van een gelijkwaardig gesprek
- Toon empathie en laat merken dat je jezelf in hen hebt verdiept en onbevooroordeeld bent
- Hak opdrachten in stukjes
- Stuur appjes die herinneren aan gemaakte afspraken
- Vertel over de gevolgen van chronische stress
- Zorg op succesmomenten voor (kleine) beloningen
- Doe iets aan de oorzaak

Samenvattend kan gesteld worden dat met de stress-sensitieve aanpak de eerste (geïnstitutionaliseerde) schreden zijn gezet in het toepassen van nieuwe kennis over het menselijk functioneren, binnen armoedebelid. Met de aanpak probeert men te werken aan het verlagen van de druk (en stress-niveaus) van mensen met financiële problemen, om op die manier de negatieve spiraalwerking ervan te doorbreken.

3.5 Samenlevingsbrede inzet

Tenslotte noemen we als kenmerk van de huidige context waarin armoede maatschappelijk gezien wordt, de samenlevingsbrede inzet. In de praktijk worden problemen rond armoede in Nederland veel breder opgepakt dan via de door wetten geregelde inzet van het Rijk en gemeenten. Voor de provincie Utrecht geldt bijvoorbeeld dat zij zich inzet voor huishoudens met weinig inkomen door middel van regelingen op gebied van openbaar vervoer en huis-isolatie. Naast deze overheidsorganen zijn er ontelbaar veel (maatschappelijke) organisaties, stichtingen en particulieren die zich inzetten voor mensen met financiële problemen. Soms raken de particuliere- en de overheidsinzet elkaar, bijvoorbeeld als ervaringsdeskundigen mee kunnen werken aan beleidsvorming op het gebied van armoede of als gemeenten samenwerken met lokale kenniscentra en belangenverenigingen om te innoveren op armoedebeleid. In het onderstaande noemen we (verre van uitputtend) enkele trends die momenteel zichtbaar zijn in de aanpakken rond armoede.

(Provincie Utrecht, 2024b) (Provincie Utrecht, 2024)

Meer ruimte voor ervaringsdeskundigheid in beleid

In de afgelopen jaren wordt er vanuit diverse maatschappelijke organisaties ingezet op het opleiden van ervaringsdeskundigen; mensen die hun ervaringen met arm-zijn helder en open weten te verwoorden. Ze vormen daarmee een tolk voor grote groepen mensen wiens

(diepgaande en complexe) ervaringen heel lang onzichtbaar zijn gebleven voor de buitenwereld. De ervaringsdeskundigen geven soms workshops en spreken onder andere bij congressen en bijeenkomsten met (overheids)bestuurders. (Sterk uit armoede, 2020) (Movisie, 2024)

Een recent voorbeeld van een boek over armoede dat gebaseerd is op ervaringskennis, is 'S Jongers 'Armoede uitgelegd aan mensen met geld' (2024). Hierin verweeft hij het verhaal over zijn eigen levensloop met (wetenschappelijke) inzichten en theorieën op het gebied van armoede. Hij concludeert dat *'armoede zoveel meer is dan geen geld hebben. En de armoede verlaat je niet eens je geld hebt... Al ben ik nu bestaanszeker, de littekens op mijn lichaam en ziel zullen nooit verdwijnen'*.

In zijn boek introduceert 'S Jongers ook de term 'spreidstandburger' en onderstreept het belang van deze groep voor de samenleving. Met een spreidstandburger bedoelt hij burgers, zoals hijzelf, die door hun afkomst en vroegere ervaringen met 'elk been in een andere wereld staan'. Aan de ene kant zijn deze spreidstandburgers succesvol in hun werkveld, maar aan de andere kant dragen ze een verleden mee dat totaal afwijkt van de homogene werkomgeving waarin ze terecht gekomen zijn. 'S Jongers beveelt leidinggevend en aan om actief op zoek te gaan naar spreidstandburgers in hun organisatie en er niet langer van uit te gaan dat iedereen op dezelfde wijze naar de wereld kijkt. ('S Jongers, 2024)

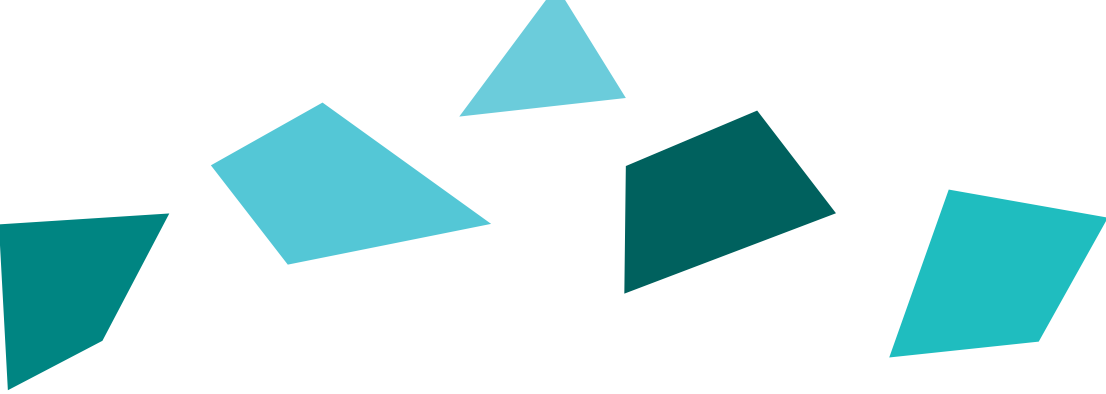

Toenemende verantwoordelijkheid publieke en private sectoren

Voor veel publieke en private sectoren geldt dat er een toenemend besef ontstaat dat armoede- en schuldenvraagstukken een integrale inzet behoeven. Op uiteenlopende manieren worden zij gevraagd een verantwoordelijke rol op zich te nemen of initiëren zij dat zelf.

Zoals hiervoor al kort genoemd, verschijnen er voor werkgevers in het algemeen steeds meer 'educatie-trajecten' in hoe zij hun werknemers preventief tegemoet kunnen komen bij financiële problemen. De insteek is onder andere dat het in dienst hebben van werknemers met armoedeproblematiek nadelig is voor de organisatie. Het kan bijvoorbeeld leiden tot verminderde productiviteit en tot het moeten uitvoeren van administratief belastende loonbeslagen. ([Financieelfittewerknemers, zd](#)) (Nibud, 2018)

Middels het rapport 'Omgaan met armoede op scholen', wordt door de Rijksoverheid een expliciete handreiking gedaan aan alle primair- en voortgezet onderwijsscholen in ons land om een armoede-aanpak te integreren in visie en beleid. De aanpak kent drie pijlers: het goed herkennen en bespreekbaar maken van armoedesignalen bij kinderen en ouders, door middel van financiële en materiële steun

zorgen dat schoolkosten beheersbaar blijven voor huishoudens met financiële problemen en tenslotte financiële educatie. (Ministeries van SZW en OCW, 2022) (NJI_Nederlands Jeugd Instituut, z.d.)

Diverse rechtbanken maken inmiddels gebruik van schuldenfunctionarissen. Deze functionarissen komen in beeld bij zaken die voor de rechter komen, waarbij mogelijke financiële problematiek speelt. De functionaris kan, als de rechtzoekende daarvoor open staat, doorgeleid worden naar schuldhulpverleningstrajecten van de gemeente. (Binnenlands bestuur, 2024) (Rechtspraak, z.d.)

Jeugdzorg Nederland stelt in haar reflectieverslag 'Jeugdbescherming als er sprake is van financiële problematiek bij ouders' dat in de toekomst de financiële situatie van ouders explicieter en grondiger in analyses van de gezinsproblematiek betrokken gaan worden. Mede naar aanleiding van de Kinderopvangtoeslagaffaire bleek dat de impact die financiële problemen bij gezinnen waar kindbeschermingsmaatregelen (potentieel) spelen, niet altijd goed genoeg zichtbaar is geweest. Er wordt nu ingezet op meer scholing en nieuwe handelingskaders op dit vlak. (Jeugdzorg Nederland, 2024)

Naast dat grote koepels van (nuts)voorzieningen zoals energieleveranciers, woningcorporaties, drinkwaterbedrijven en zorgverzekeraars proberen mogelijke betalingsproblemen in

een vroeg stadium te signaleren bij hun klanten, kunnen zij sinds 1 januari 2021 ook gemeenten waarschuwen als zij zien dat dit niet tot resultaat heeft geleid. Een gemeente zal na een signaal van bijvoorbeeld een verhuurder zelf iemand uitnodigen voor een gesprek om te kijken of hulpverlening op gang gebracht moet of kan worden. Het staat de aangeschrevenen overigens wel vrij om de hulp van de gemeente te weigeren. Deze vorm van vroegsignalering door gemeenten kan mogelijk worden uitgebreid met gegevens van bijvoorbeeld ook hypotheekverstrekkers en andere partijen. (Rijksoverheid, z.d.) (Divosa, 2023)

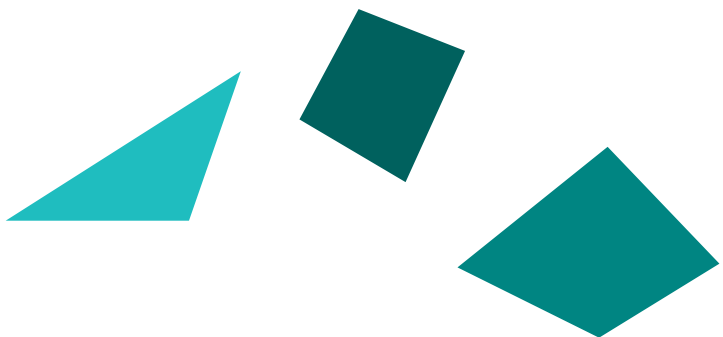
Met de inzet van crowdfunding komen innovatieve programma's tot stand die vaak op heel basale en directe wijze armoedeproblematiek te lijf gaan. Voorbeelden van stichtingen die veel media aandacht hebben gekregen in de afgelopen periode zijn 'Lekker Geven' van de Rotterdamse straatarts Van Tongerloo en Collectief Kapitaal. Deze laatste is in januari 2025 ook een samenwerkingsverband aangegaan met de gemeente Utrecht in een project om werkenden in de bijstand financieel te ondersteunen. Het doel is om via crowdfunding 100.000 euro op te halen waarmee 100 Utrechters een jaar lang een financiële buffer ontvangen. De achtergrond is dat momenteel mensen die een bijstandsuitkering hebben en daarnaast werken, maar zeer beperkt mogen bijverdienen. Bij een teveel wordt dit pas een maand later ingehouden. Dit achteraf verrekenen creëert financiële stress en maakt volgens wethouder en stichting

Collectief Kapitaal de stap naar werk alleen maar moeilijker. Een financiële buffer geeft hierbij verlichting. (Gemeente Utrecht, 2025) (Lekker geven, z.d.) (Collectief Kapitaal, z.d.)

Middels onder andere filantropie en experimentele aanpak worden schulden van huishoudens soms integraal afgekocht. Een voorbeeld is het filantropische werk vanuit miljardairsfamilie Van der Vorm via stichtingen Nieuw Vaarwater en Fonds De Loods in Rotterdam. Ook is er in 2024 een experimenteel programma opgestart in de gemeente Arnhem. In het project 'Immerloo schuldenvrij' kunnen huishoudens in één keer van hun schulden afkomen. De gemeente heeft hierover afspraken gemaakt met grote schuldeisers. De mogelijke 'tegenprestatie' is dat de gezinnen met een professional aan de slag gaan met onderliggende problemen. Onderzocht wordt ook in hoeverre dit project de overheid uiteindelijk financieel iets oplevert. (Nationaal programma Arnhem Oost, zd) (Algemeen Dagblad, 2024) (Binnenlands Bestuur, 2024)

3.6 Tenslotte

Ondanks dat het bestrijden van armoede op een ruime samenlevingsbrede inzet kan rekenen, voorkomt dit niet dat er op dit moment nog veel mensen (ernstige) financiële problemen hebben. Deels heeft dit te maken met externe factoren als de actuele stijging van kosten voor levensmiddelen en wonen en de politieke vraagstukken daaromheen. Deels ook gaat het om 'niet-gebruik' van hulpbronnen zoals financiële regelingen of andersoortige tegemoetkomingen. Een aanzienlijk deel van rechthebbenden wordt niet bereikt, omdat zij niet op de hoogte zijn van het bestaan van de tegemoetkomingen, de weg er naar toe niet kunnen vinden, de drempel voor hen te hoog is om financiële problemen naar buiten te brengen en/of het vertrouwen te laag is in de samenleving totaal. Deze 'mismatch' tussen (latente) vraag en aanbod is een *wicked problem*. De nieuwe kennis over hoe armoede zijn diepe weerslag kan hebben op gezondheid en gedrag gaat hopelijk steeds meer vruchten afwerpen en bijdragen aan een 'waardiger' samenleven. De nieuw gegroeide inzichten zullen op termijn hopelijk steeds breder toepasbaar en effectiever blijken.

comice.
3 pond 2.95

limes
10 voor 1.99

Citroen
10 voor 1.99

kn...
4 pond 2.95

Bibliografie

- Algemeen Dagblad. (2024, september 2). *Gemeente wil schulden kwijtschelden, maar inwoners gooien deur dicht. Zó diep zit het wantrouwen*. Opgehaald van Algemeen Dagblad.
- Augeo foundation. (2023, mei 3). De werking van DNA kan veranderen door jeugdtrauma's. *Augeo foundation*. Opgehaald van <https://www.augeo.nl/actueel/werking-van-dna-door-jeugdtraumas>
- Augeomagazine. (2021, December). Epigenetica laat ons trauma's door kindermishandeling beter begrijpen. *Augeomagazine*. Opgehaald van <https://www.augeomagazine.nl/special-huisartsenzorg/achtergrond-epigenetica>
- Binnenlands Bestuur. (2023, mei 26). Gemeenten flink aan de bak. Meer preventie en nazorg nodig bij probleemschulden. *Binnenlands Bestuur*, pp. 31-33.
- Binnenlands Bestuur. (2023, maart 22). Gemiddelde schuldenlast Utrechter gehalveerd. *Binnenlands Bestuur*.
- Binnenlands Bestuur. (2024, juni 6). Helpt kleinere gemeenten heeft moeite met aanpak armoede. *Binnenlands bestuur*.
- Binnenlands Bestuur. (2024, juni 3). Kleinere gemeenten niet uitgerust voor aanpak armoede. *Binnenlands Bestuur*.
- Binnenlands bestuur. (2024, april 3). *Rechtbank biedt hulp bij schuldenaanpak*. Opgehaald van Binnenlands Bestuur.
- Binnenlands Bestuur. (2024, april 28). Rotterdamse filantropen lossen schulden gezinnen af. *Binnenlandsbestuur.nl*.
- Binnenlands Bestuur. (2024a, september 6). Waarom mensen geen bijstand of toeslag aanvragen. *Binnenlands Bestuur*.
- Bregman, R. (2013, december 17). Waarom arme mensen domme dingen doen. *De correspondent*.
- Budgetcoach groep. (z.d.). *Geen [geld]zorgen! Op naar financieel fitte medewerkers*. Opgeroepen op mei 2023
- CBS. (2020). *Schuldenproblematiek in beeld. Huishoudens met geregistreerde problematische schulden 2015-2018*.
- CBS. (2023). *Armoede en sociale uitsluiting*. Opgehaald van Longreads.cbs.nl: <https://longreads.cbs.nl/armoede-en-sociale-uitsluiting-2023/risico-op-armoede-bij-huishoudens/>
- CBS. (2023a). *Arbeidsparticipatie hoger bij goede beheersing Nederlands*. Opgehaald van CBS.nl.
- CBS. (2023d). *Schuldenproblematiek in beeld*. Opgeroepen op mei 2023, van CBS.nl.
- CBS, NIBUD, SCP. (2024). *Nieuwe meetmethode CBS, SCP en Nibud brengt armoede scherper in beeld*. Opgehaald van CBS.nl.
- CBS, NIBUD, SCP. (2024b). *De nieuwe methode om armoede in Nederland te meten*.
- Centraal Planbureau. (2024). *Verschillen tussen hand-to-mouth huishoudens in Nederland*.
- Collectief Kapitaal. (zd). *Ieder mens een zeker bestaan*. Opgehaald van Collectiefkapitaal.nl.
- Commissie Sociaal Minimum. (2023a). *Een zeker bestaan. Naar een toekomstbestendig stelsel van het sociaal minimum*.
- Commissie Sociaal Minimum. (2023b). *Een zeker bestaan. Naar een toekomstig stelsel van het sociaal minimum*.
- Dannenberg, E. (2024, september 18). Staar je niet blind. Armoede is een veelkoppig monster waar inwoner en professional maar beperkt grip op hebben. *Binnenlands bestuur*.
- De Correspondent. (2013, december 17). Waarom arme mensen domme dingen doen. *De Correspondent*.
- De Correspondent. (2023, april 25). Arm of rijk: iedereen doet domme dingen. *De Correspondent*.
- De Swaan, A. (1988). *Zorg en de staat*.
- Deloitte et al. (2022). *Onzichtbare geldzorgen op de werkvloer. Een onderzoek naar het werkgeversperspectief op de financiële gezondheid van werknemers*.
- Divosa. (2020). *Werkende armen - (Her)kennen we die?* Opgehaald van Divosa.nl.
- Divosa. (2023). *Ontwikkelingen in de vroegsignalering. Hoe kijken gemeenten hier tegenaan?*
- Financieelfittewerknemers. (zd). *De rol van de werkgever*. Opgehaald van www.financieelfittewerknemers.nl.
- Geldfit. (2023). *Over geldfit*. Opgeroepen op mei 2023, van Geldfit.nl.
- Gemeente Amsterdam. (2021). *Dienstverlening bij geldproblemen*.
- Gemeente Utrecht. (2023). *Actieagenda Utrechters Schuldenvrij*.
- Gemeente Utrecht. (2023). *Financiële vitaliteit op de werkvloer*. Opgeroepen op mei 2023, van Intranetpagina.
- Gemeente Utrecht. (2023). *Hulp bij geldproblemen*. Opgeroepen op mei 2023, van Intranetpagina.

- Gemeente Utrecht. (2023). *Stress-sensitief werken helpt*. Opgeroepen op mei 2023, van Intranetpagina.
- Gemeente Utrecht. (2025). *Gemeente Utrecht en Collectief Kapitaal starten actie als antwoord op 'kapotte bijstand'*. Opgehaald van www.Utrecht.nl.
- Gemeente Utrecht, Hogeschool Utrecht. (2019). *Zorgen over geld? Praten helpt. Handreiking: signaleren van geldzorgen*.
- Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Armoede Interventies. (2024). *Financiële dienstverlening toen, nu en straks*. Opgehaald van Financiële dienstverlening; toen nu en straks_def.
- Ipsos I&O. (2024, maart). *Financiële problemen beïnvloeden werk en activiteiten*. Opgehaald van IPSOS: <https://www.ipsos-publiek.nl/actueel/financiele-problemen-beinvloeden-werk-en-activiteiten/>
- Jeugdzorg Nederland. (2024, december). *Jeugdbescherming reflecteert*. Opgehaald van www.jeugdzorgnederland.nl.
- Jeugdzorg Nederland. (2024). *Reflectieverslag: Jeugdbescherming als er sprake is van financiële stress bij ouders*.
- Jungman, N. W. (2020). *Stress-sensitief werken in het sociaal domein*.
- Kennisplatform Utrecht Sociaal. (2024). *Verslag van de bijeenkomst: Wat als arme mensen domme dingen doen?* Opgehaald van Kennisplatform Utrecht Sociaal.
- Kennisplatform Wij-Leren.nl. [zd]. *21ste eeuwse vaardigheden*. Opgehaald van Kennisplatform Wij-leren.nl.
- Lekker geven. [zd]. *welkom op het crowdfundingplatform lekker geven*. Opgehaald van lekkergeven.nl.
- Meisters, R. (2023). *Unravelling socioeconomic and regional differences in health and healthcare expenditures in the Netherlands*.
- Meisters, R. e. (2023, juli). Two sides of the same coin? Absolute income and perceived income inadequacy as social determinants of health. *International Journal of equity in health*.
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. (2022, juli 12). *Aanpak geldzorgen, armoede en schulden*.
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. (2022). *Factsheet aanpak geldzorgen, armoede en schulden*.
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. (2022). *Omgaan met armoede op scholen*.
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. (2023). *Niet-gebruik van inkomensondersteunende regelingen SZW*.
- Ministeries van SZW en OCW. (2022). *Omgaan met armoede op scholen. Handreiking voor PO en VO*.
- Movisie. (2020). *Wat werkt bij de aanpak van armoede en schulden*.
- Movisie. (2024). *Drie eyeopeners bij ervaringsdeskundigheid in beleid*. Opgehaald van Movisie.nl.
- Movisie. (2024). *Werkboek: Armoede beter begrijpen, verrijk je kennis in vijf dagen*.
- Nationaal programma Arnhem Oost. [zd]. *Experiment Immerloo schuldenvrij*. Opgehaald van Nationaal programma Arnhem Oost.
- National Child Traumatic Stress Network. (2010). *Understanding the impact of trauma and urban poverty on family systems. Risks, resilience and interventions*.
- Nationale ombudsman. (2022). *Met te weinig genoeg nemen*.
- Nationale Ombudsman. (2022). *Statushouders lopen groter risico op langdurige financiële problemen*.
- NEMO kennislink. (2013, december). Het trauma van je opa overerven. *NEMO kennislink*.
- Nibud. (2018). *De Nibud-coach voor werkgevers*. Opgehaald van Nibud.nl.
- Nibud. (2022). *Rondkomen en betalingsproblemen. Ervaringen van Nederlandse huishoudens in onzekere tijden*.
- Nibud. (2023). *Nibud position paper werkzame mensen die moeite hebben met rondkomen*. Opgehaald van Nibud.nl.
- Nibud. (2024a). *Geldzaken in de praktijk*.
- Nibud. (2024c). *Factsheet geldzaken in de praktijk*.
- Nibud. [zd]. *Werkgevers: Hulp bij geldproblemen medewerkers*. Opgehaald van Nibud.nl.
- NJI_Nederlands Jeugd Instituut. [zd]. *Omgaan met armoede op school*.
- NOS. (2023, april 23). *Steeds meer aandacht bij ziekenhuizen voor geldzorgen personeel*. Opgehaald van NOS.nl.
- Notten, N. (2022, februari 10). *Kansenongelijkheid wordt van generatie op generatie overgedragen. Sociale Vraagstukken*.
- NVVK. [zd]. *Vroegsignalering*. Opgehaald van [NVVK](http://NVVK.nl).

- Panteia et al. (2020). *Schulden en werk. Deelrapport II; werknemers met schulden*.
- Pharos. (2021). *Leven met ongezonde stress. Aandacht voor chronische stress in de aanpak van gezondheidsverschillen*. Opgehaald van Pharos.
- Pharos et al. (2018). *Armoede, schulden en gezondheid*.
- Pharos. (z.d.). *De eerste duizend dagen van een kind*. Opgehaald van Pharos: Eerste 1000 dagen van een kind - Een Kansrijke Start - Pharos
- Provincie Utrecht. (2021). *Sociale agenda. Wij doen mee!* Opgehaald van Provincie Utrecht.
- Provincie Utrecht. (2024, november 6). *OV-kortingsregeling voor mensen met krappe beurs in provincie Utrecht*. Opgehaald van Provincie Utrecht.
- Provincie Utrecht. (2024b, september 3). *38.000 huiseigenaren komen in aanmerking voor isolatiemaatregelen*. Opgehaald van Provincie Utrecht.
- Raad volksgezondheid en Samenleving. (2022). *Van schuld naar schone lei*.
- Rechtspraak. (sd). *Schuldenfunctionaris*. Opgehaald van www.rechtspraak.nl.
- Rijksoverheid. (zd). *Gemeenten: sneller signaleren van schulden*. Opgehaald van Rijksoverheid.nl.
- RIVM. (2018). *Armoede, chronische stress en gezondheid in de gemeente Den Haag. Een verkenning op basis van group model building*.
- 'S Jongers, T. (2023, april 25). Arm of rijk: iedereen doet domme dingen. *De correspondent*.
- 'S Jongers, T. (2024). *Armoede uitgelegd aan mensen met geld*.
- SAM&. (2020). *Wat werkende armen kan helpen bij het vragen van ondersteuning voor hun kinderen*. Opgehaald van www.samenvoorallekinderen.nl.
- SAM&. (2020b). *Altijd op het richeltje lopen. Verslag onderzoek werkende ouders onder de armoedegrens*.
- Schuldhulpverlening.org. (sd). *Welke soorten schulden zijn er?* Opgeroepen op januari 16, 2024, van Schuldhulpverlening.org.
- SCP. (2012). *Een beroep op de burger. Minder verzorgingsstaat, meer eigen verantwoordelijkheid?*
- SCP. (2018). *Als werk weinig opbrengt. Werkende armen in 5 Europese landen en 20 Nederlandse gemeenten*.
- SCP. (2019). *Memo; Als werk weinig opbrengt. Bevindingen en beleidsoverwegingen. Position paper*. Opgehaald van SCP.nl.
- SCP. (2023). *Somber over de samenleving. Een studie naar verschillen in maatschappelijk onbehagen in Nederland*.
- SCP. (2024b). *Koersen op kwaliteit van de samenleving*.
- SCP. (2024b). *Samenhang tussen armoede en problematische schulden. Technische kennisnotitie*.
- SER. (2021). *Werken zonder armoede*.
- Sociale vraagstukken. (2024, juli 1). *Terugdringen armoede lukt wel, waarom niet bij schulden?* *Sociale Vraagstukken*, pp. 1-4. Opgehaald van *Terugdringen armoede lukt wel, waarom niet bij schulden?* – Sociale Vraagstukken
- Sterk uit armoede. (2020). *Sterk uit armoede. Opgeleide ervaringsdeskundigen vertellen hun krachtige verhaal*. Opgehaald van www.sterkuitarmoede.nl.
- Trimbos instituut. (2023, oktober). *Financiële situatie van mensen met ernstige psychische aandoeningen*. Opgehaald van Trimbos instituut.
- UMC Utrecht. (2019, oktober). *Gesprekstherapie na trauma heeft effect op DNA*. *UMC Utrecht*. Opgehaald van <https://www.umcutrecht.nl/nieuws/gesprekstherapie-na-trauma-heeft-effect-op-dna>
- Universiteit van Amsterdam / Conen, W. . (2023). *Verborgene armoede in Nederland. Een kwantitatief onderzoek naar de omvang, kenmerken, locaties en dynamiek van verborgen armen*.
- Utrecht Monitor. (2023). *Schulden*. Opgeroepen op mei 2023, van Utrecht-monitor.nl.
- Wijzer in geldzaken. (2023). *Leidinggevend over personeel met financiële problemen*. Opgeroepen op mei 2023, van Wijzeringeldzaken.nl.
- Wijzer in geldzaken. (2023b). *Geldgesprek in de buurt. In gesprek met werknemers met geldzorgen*. Opgeroepen op mei 2023, van Wijzeringeldzaken.nl.
- WRR. (2006). *De verzorgingsstaat herwogen. Over verzorgen, verzekeren, verheffen en verbinden*.
- WRR. (2017). *Weten is nog geen doen. Een realistisch perspectief op redzaamheid*.
- WRR. (2023). *Grip. Het maatschappelijke belang van persoonlijke controle*. Opgehaald van [WRR-rapport+nr.+108_Grip.Het+maatschappelijk+belang+van+persoonlijke+controle \(1\).pdf](http://WRR-rapport+nr.+108_Grip.Het+maatschappelijk+belang+van+persoonlijke+controle+(1).pdf)
- www.borninbrussels.nl. (2023, December). *Epigenetica: hoe verklaren we de overdracht van intergenerationeel trauma?* www.borninbrussels.nl. Opgehaald van <https://www.bornin.brussels.nl/nieuws/epigenetica-hoe-de-overdracht-van-intergenerationeel-trauma-te-verklaren/>

B

Bijlage 1: Armoedecijfers per gemeente

Overzicht van gebruikte armoede-indicatoren

- a) Percentage inwoners dat in armoede leeft volgens **integrale CBS, Nibud en SCP- indicator** (CBS, Nibud, SCP, 2023)
- b) **Percentage huishoudens (totaal)** met 1 jaar of langer een inkomen tot aan de lage inkomensgrens (CBS, 2023)
- c) **Percentage huishoudens (totaal)** met 4 jaar of langer een inkomen tot aan de lage inkomensgrens (CBS, 2023)
- d) **Percentage paren met kinderen** die 1 jaar of langer een inkomen hebben tot aan de lage inkomensgrens (CBS, 2023)
- e) **Percentage paren met kinderen** die 4 jaar of langer een inkomen hebben tot aan de lage inkomensgrens (CBS, 2023)
- f) **Percentage eenoudergezinnen** die 1 jaar of langer een inkomen hebben tot aan de lage inkomensgrens (CBS, 2023)
- g) **Percentage eenoudergezinnen** die 4 jaar of langer een inkomen hebben tot aan de lage inkomensgrens (CBS, 2023)
- h) **Percentage alleenwonenden** die 1 jaar of langer een inkomen hebben tot aan de lage inkomensgrens (CBS, 2023)
- i) **Percentage alleenwonenden** die 4 jaar of langer een inkomen hebben tot aan de lage inkomensgrens (CBS, 2023)
- j) **Absolute aantal huishoudens (totaal)** dat 1 jaar of langer een inkomen tot aan de lage inkomensgrens heeft (CBS, 2023)
- k) **Absolute aantal huishoudens (totaal)** dat 4 jaar of langer een inkomen tot aan de lage inkomensgrens heeft (CBS, 2023)
- l) **Absolute aantal paren met kinderen** dat 1 jaar of langer een inkomen heeft tot aan de lage inkomensgrens (CBS, 2023)
- m) **Absolute aantal paren met kinderen** dat 4 jaar of langer een inkomen heeft tot aan de lage inkomensgrens (CBS, 2023)
- n) **Absolute aantal eenoudergezinnen** dat 1 jaar of langer een inkomen heeft tot aan de lage inkomensgrens (CBS, 2023)
- o) **Absolute aantal eenoudergezinnen** dat 4 jaar of langer een inkomen heeft tot aan de lage inkomensgrens (CBS, 2023)
- p) **Absolute aantal alleenwonenden** dat 1 jaar of langer een inkomen heeft tot aan de lage inkomensgrens (CBS, 2023)
- q) **Absolute aantal alleenwonenden** dat 4 jaar of langer een inkomen heeft tot aan de lage inkomensgrens (CBS, 2023)
- r) Percentage huishoudens met **geregistreerde problematische schulden** (CBS, 2024)
- s) Absolute aantal huishoudens met **geregistreerde problematische schulden** (CBS, 2024)
- t) Gemiddelde percentage huishoudinkomen dat aan woonlasten wordt besteed (**woonquote**) (CBS, 2022)
- u) Percentage huishoudens met risico op **energiearmoede** (CBS/TNO, 2024)

Amersfoort

		Amersfoort	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		2,7%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	3,2%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,9%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,2%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,8%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	5,3%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	1,3%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,8%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	1,2%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2.200	19.700	296.300
	4 jaar of langer	600	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	400	3.900	48.400
	4 jaar of langer	100	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	300	2.100	32.100
	4 jaar of langer	100	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1.200	10.500	167.600
	4 jaar of langer	300	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		8,3%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		6.030	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		21,7%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		3,4%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Baarn

		Baarn	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		2,0%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,8%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,8%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,2%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,6%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,0%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	0,9%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,4%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	1,1%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	300	19.700	296.300
	4 jaar of langer	100	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	200	10.500	167.600
	4 jaar of langer	0	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		6,9%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		780	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		22,3%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		3,3%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS definieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

De Bilt

		De Bilt	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		2,1%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	3,2%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,8%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,7%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,8%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	5,5%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	1,2%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,3%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	1,0%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	600	19.700	296.300
	4 jaar of langer	100	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	300	10.500	167.600
	4 jaar of langer	100	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		6,6%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		1.290	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		22,3%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		3,7%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS definieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Bunnik

		Bunnik	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		1,2%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,5%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,4%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1,2%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,3%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	3,2%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	0,9%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	5,0%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	0,5%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	200	19.700	296.300
	4 jaar of langer	0	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	10.500	167.600
	4 jaar of langer	0	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		4,3%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		300	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		20,6%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		2,1%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Bunschoten

		Bunschoten	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		1,8%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,2%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,5%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1,1%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,2%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	7,4%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	1,0%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	3,7%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	1,0%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	200	19.700	296.300
	4 jaar of langer	0	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	10.500	167.600
	4 jaar of langer	0	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		7,2%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		630	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		20,3%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		2,2%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Eemnes

		Eemnes	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		1,8%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,7%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,6%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,3%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,4%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	5,1%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	0,7%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	3,7%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	1,1%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	19.700	296.300
	4 jaar of langer	0	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	10.500	167.600
	4 jaar of langer	0	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		7,1%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		300	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		21,6%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		2,8%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Houten

		Houten	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		1,3%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1,9%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,5%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1,1%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,4%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,5%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	0,8%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	3,3%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	0,9%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	400	19.700	296.300
	4 jaar of langer	100	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	200	10.500	167.600
	4 jaar of langer	0	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		5,0%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		1.050	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		20,3%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		1,4%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

IJsselstein

		IJsselstein	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		1,9%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,2%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,6%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1,5%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,6%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,0%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	1,4%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	3,5%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	0,6%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	300	19.700	296.300
	4 jaar of langer	100	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	200	10.500	167.600
	4 jaar of langer	0	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		7,8%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		1.130	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		21,1%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		2,2%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Leusden

		Leusden	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		1,6%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,5%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,4%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1,5%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,2%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	5,3%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	0,8%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,5%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	0,7%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	300	19.700	296.300
	4 jaar of langer	100	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	200	10.500	167.600
	4 jaar of langer	0	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		5,1%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		700	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		20,4%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		1,6%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaftrek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Lopik

		Lopik	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		1,7%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,8%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,7%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1,7%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,4%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,9%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	1,2%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	5,2%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	1,2%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	200	19.700	296.300
	4 jaar of langer	0	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	10.500	167.600
	4 jaar of langer	0	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		6,2%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		370	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		20,6%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		2,9%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Montfoort

		Montfoort	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		1,7%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,3%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,5%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1,9%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,6%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,0%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	0,8%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	3,6%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	0,3%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	19.700	296.300
	4 jaar of langer	0	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	10.500	167.600
	4 jaar of langer	0	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		5,5%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		320	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		20,4%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		2,1%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Nieuwegein

		Nieuwegein	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		2,3%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,7%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,8%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,3%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	1,0%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,0%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	0,9%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	3,6%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	0,9%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	800	19.700	296.300
	4 jaar of langer	200	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	200	3.900	48.400
	4 jaar of langer	100	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	400	10.500	167.600
	4 jaar of langer	100	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		9,1%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		2.800	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		21,6%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		2,7%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS definieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaftrek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Oudewater

		Oudewater	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		2,1%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,6%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,5%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1,7%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,6%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	6,2%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	0,8%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,2%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	0,9%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	19.700	296.300
	4 jaar of langer	0	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	10.500	167.600
	4 jaar of langer	0	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		5,6%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		250	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		20,8%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		4,5%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Renswoude

		Renswoude	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		2,2%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,0%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,6%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1,6%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,5%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	–	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	–	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	9,6%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	1,2%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	19.700	296.300
	4 jaar of langer	0	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	10.500	167.600
	4 jaar of langer	0	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		6,2%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		140	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		20,7%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		2,1%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Rhenen

		Rhenen	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		2,1%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,5%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,6%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1,8%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,9%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	5,7%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	0,9%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	3,7%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	0,6%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	200	19.700	296.300
	4 jaar of langer	100	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	10.500	167.600
	4 jaar of langer	0	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		6,9%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		590	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		20,4%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		3,2%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

De Ronde Venen

		De Ronde Venen	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		1,7%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,7%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,7%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1,6%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,4%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	5,4%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	1,3%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,2%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	1,0%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	500	19.700	296.300
	4 jaar of langer	100	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	200	10.500	167.600
	4 jaar of langer	100	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		7,7%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		1.530	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		20,9%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		2,9%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Soest

		Soest	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		2,4%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	3,0%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,8%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,5%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,7%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	6,2%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	0,9%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,3%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	1,1%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	600	19.700	296.300
	4 jaar of langer	100	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	300	10.500	167.600
	4 jaar of langer	100	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		8,1%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		1.720	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		21,8%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		3,3%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Stichtse Vecht

		Stichtse Vecht	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		1,9%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,8%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,6%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1,9%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,5%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	5,6%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	0,8%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,3%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	0,8%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	800	19.700	296.300
	4 jaar of langer	200	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	200	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	400	10.500	167.600
	4 jaar of langer	100	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		7,4%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		2.160	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		21,4%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		3,1%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaftrek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Utrecht (gemeente)

		Utrecht (gemeente)	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		4,1%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,7%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	1,4%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	3,6%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	1,4%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	6,4%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	1,6%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	6,2%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	1,4%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	7.600	19.700	296.300
	4 jaar of langer	1.900	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1.400	3.900	48.400
	4 jaar of langer	500	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	600	2.100	32.100
	4 jaar of langer	100	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4.400	10.500	167.600
	4 jaar of langer	800	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		7,6%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		14.610	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		22,1%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		3,4%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS definieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaftrek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Utrechtse Heuvelrug

		Utrechtse Heuvelrug	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		2,2%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	3,1%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,8%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1,8%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,5%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	6,6%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	1,0%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	5,0%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	1,3%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	700	19.700	296.300
	4 jaar of langer	200	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	400	10.500	167.600
	4 jaar of langer	100	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		6,3%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		1.390	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		22,1%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		3,1%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Veenendaal

		Veenendaal	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		2,2%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,8%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,8%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,0%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,6%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,6%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	1,1%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,3%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	1,0%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	800	19.700	296.300
	4 jaar of langer	200	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	200	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	400	10.500	167.600
	4 jaar of langer	100	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		8,4%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		2.480	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		21,1%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		4,7%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Vijfheerenlanden

		Vijfheerenlanden	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		2,2%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,5%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,6%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,1%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,7%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,6%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	0,7%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	3,7%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	0,8%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	600	19.700	296.300
	4 jaar of langer	200	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	200	3.900	48.400
	4 jaar of langer	100	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	300	10.500	167.600
	4 jaar of langer	100	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		8,2%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		2.090	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		21,4%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		2,9%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Wijk bij Duurstede

		Wijk bij Duurstede	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		1,4%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,2%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,5%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1,9%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,6%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	3,6%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	0,9%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,9%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	0,8%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	200	19.700	296.300
	4 jaar of langer	100	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	10.500	167.600
	4 jaar of langer	0	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		6,2%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		650	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		20,9%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		3,3%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Woerden

		Woerden	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		1,7%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,5%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,6%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1,6%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,5%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,2%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	0,3%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,3%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	0,8%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	600	19.700	296.300
	4 jaar of langer	100	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	300	10.500	167.600
	4 jaar of langer	100	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		6,3%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		1.460	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		20,8%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		2,6%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Woudenberg

		Woudenberg	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		1,7%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	2,2%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	0,4%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1,9%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	0,3%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	4,5%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	0%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	3,1%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	0,6%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	19.700	296.300
	4 jaar of langer	0	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	3.900	48.400
	4 jaar of langer	0	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	0	10.500	167.600
	4 jaar of langer	0	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		5,6%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		320	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		20,9%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		2,7%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaftrek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

Zeist

		Zeist	Cijfer voor provincie Utrecht	Cijfer voor Nederland
% inwoners dat in armoede leeft volgens integrale CBS, Nibud en SCP- indicator (2023)		3,0%	2,6%	3,10%
% huishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	3,8%	3,3%	3,8%
	4 jaar of langer	1,0%	0,9%	1,0%
% paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	3,1%	2,4%	2,5%
	4 jaar of langer	1,0%	0,8%	0,8%
% eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	6,3%	5,4%	5,7%
	4 jaar of langer	1,1%	1,1%	1,3%
% eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	5,0%	4,9%	5,9%
	4 jaar of langer	1,2%	1,1%	1,3%
Aantal huishoudens totaal met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	1.100	19.700	296.300
	4 jaar of langer	300	4.800	69.100
Aantal paren met kinderen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	200	3.900	48.400
	4 jaar of langer	100	1.300	15.600
Aantal eenoudergezinnen met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	100	2.100	32.100
	4 jaar of langer	0	400	6.500
Aantal eenpersoonshuishoudens met laag inkomen (2023)	1 jaar of langer	500	10.500	167.600
	4 jaar of langer	100	2.100	32.300
% huishoudens met schulden (2024) **		7,9%	7,4%	8,9%
Aantal huishoudens met schulden (2024)**		2.410	47.500	747.560
Woonquote (2022)***		22,9%	21,6%	22,3%
% huishoudens met energiearmoede (2024)****		5,0%	3,2%	4,8%

Relatief gunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest gunstig scorende.

Relatief ongunstige score: De gemeente behoort binnen de provincie Utrecht tot de drie meest ongunstig scorende.

Cijfers laag inkomen, bron CBS

* Afronding van absolute aantallen door CBS naar hondertallen. In geval het getal nul genoteerd staat, ligt de werkelijke waarde tussen de 0 en 49.

** Schulden: Bedoeld worden hier geregistreerde problematische schulden zoals door CBS gedefinieerd.

*** Woonquote (2022): Gemiddelde percentage van het huishoudinkomen dat besteed wordt aan woonlasten (exclusief huurtoeslag, koopsubsidie, hypotheekaf trek en dergelijke). Bron: CBS

**** Energiearmoede (2024): Huishoudens met een inkomen tot aan de lage inkomensgrens met een hoge energierekening en/of een woning met lage energetische kwaliteit. Bron: CBS/TNO.

B

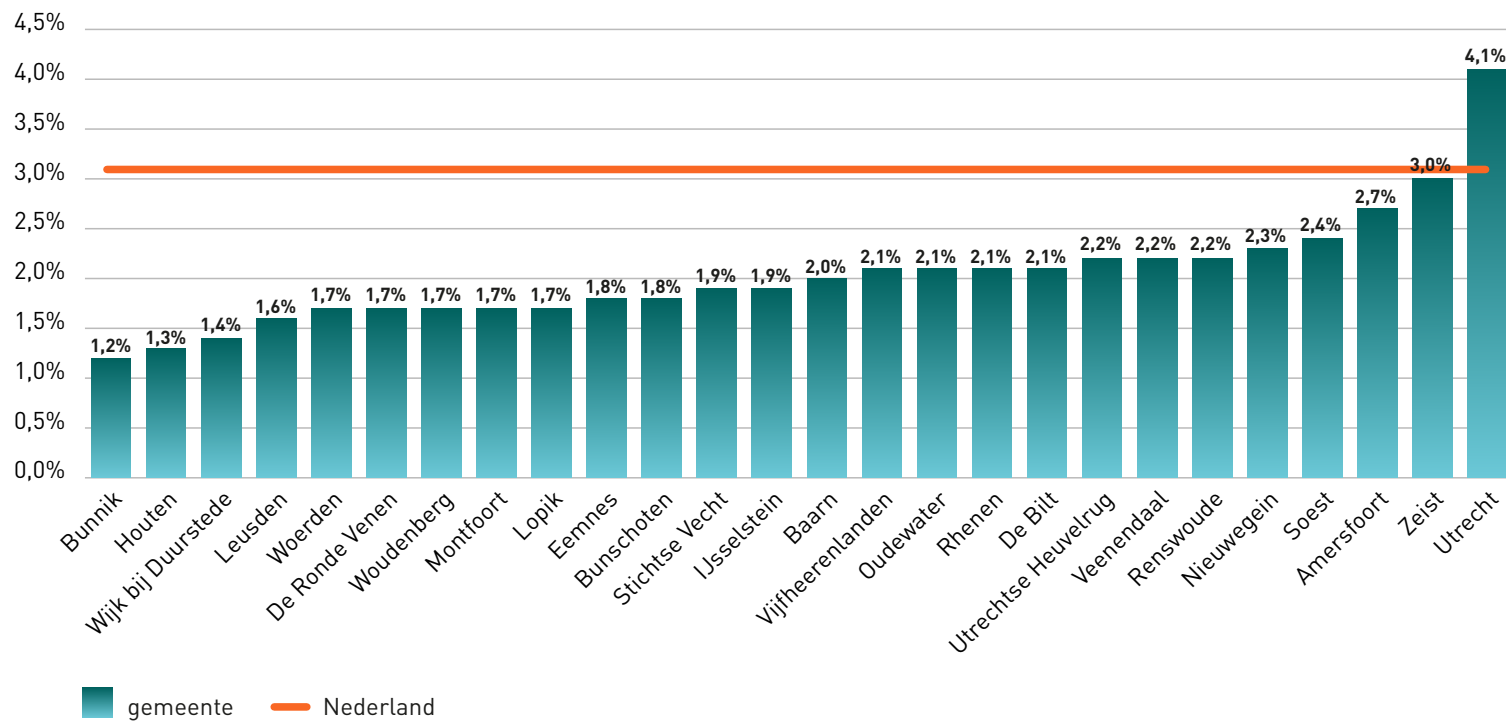
Bijlage 2: Armoedecijfers per indicator

1. Inwoners met armoede (CBS, Nibud, SCP-definitie)
2. Huishoudens (totaal) met een laag inkomen
3. Paren met kinderen met laag inkomen
4. Eenoudergezinnen met laag inkomen
5. Eenpersoonshuishoudens met laag inkomen
6. Huishoudens met geregistreeerde problematische schulden
7. Woonquote
8. Energiearmoede

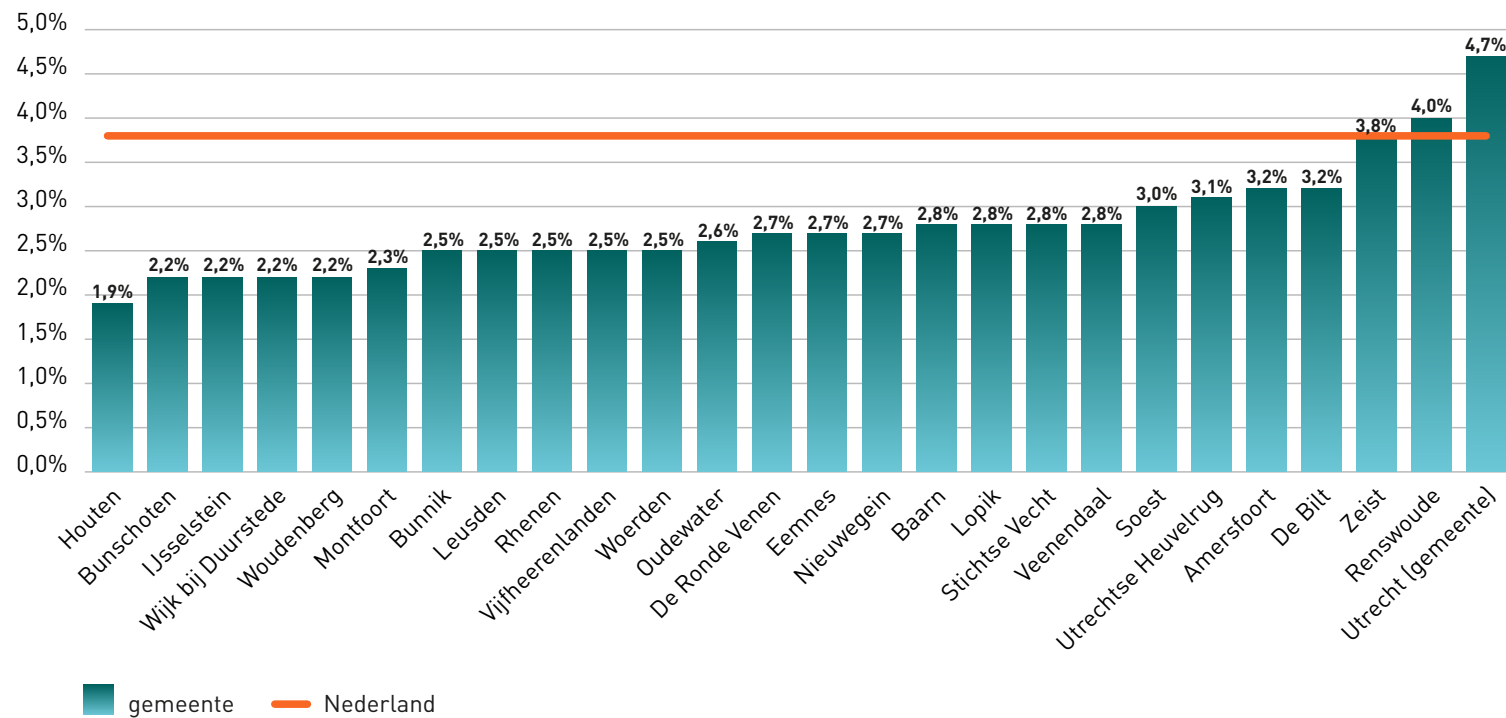
1. Inwoners met armoede (CBS, Nibud, SCP-definitie)

Percentage **inwoners** van de provincie Utrecht dat **arm** is volgens integrale CBS-, Nibud- en SCP-berekening per gemeente, 2023

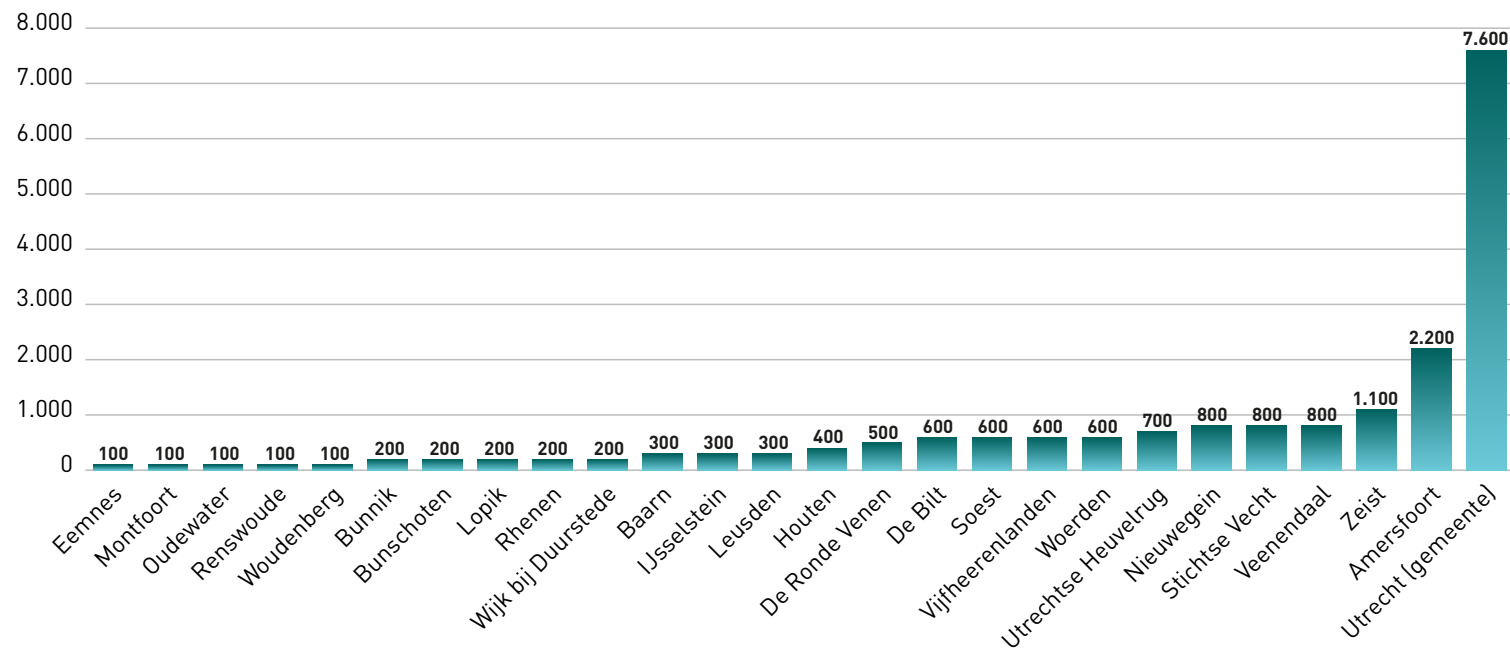

2. Huishoudens (totaal) met een laag inkomen

Percentage **huishoudens** in de provincie Utrecht met een **laag inkomen** per gemeente, 2023

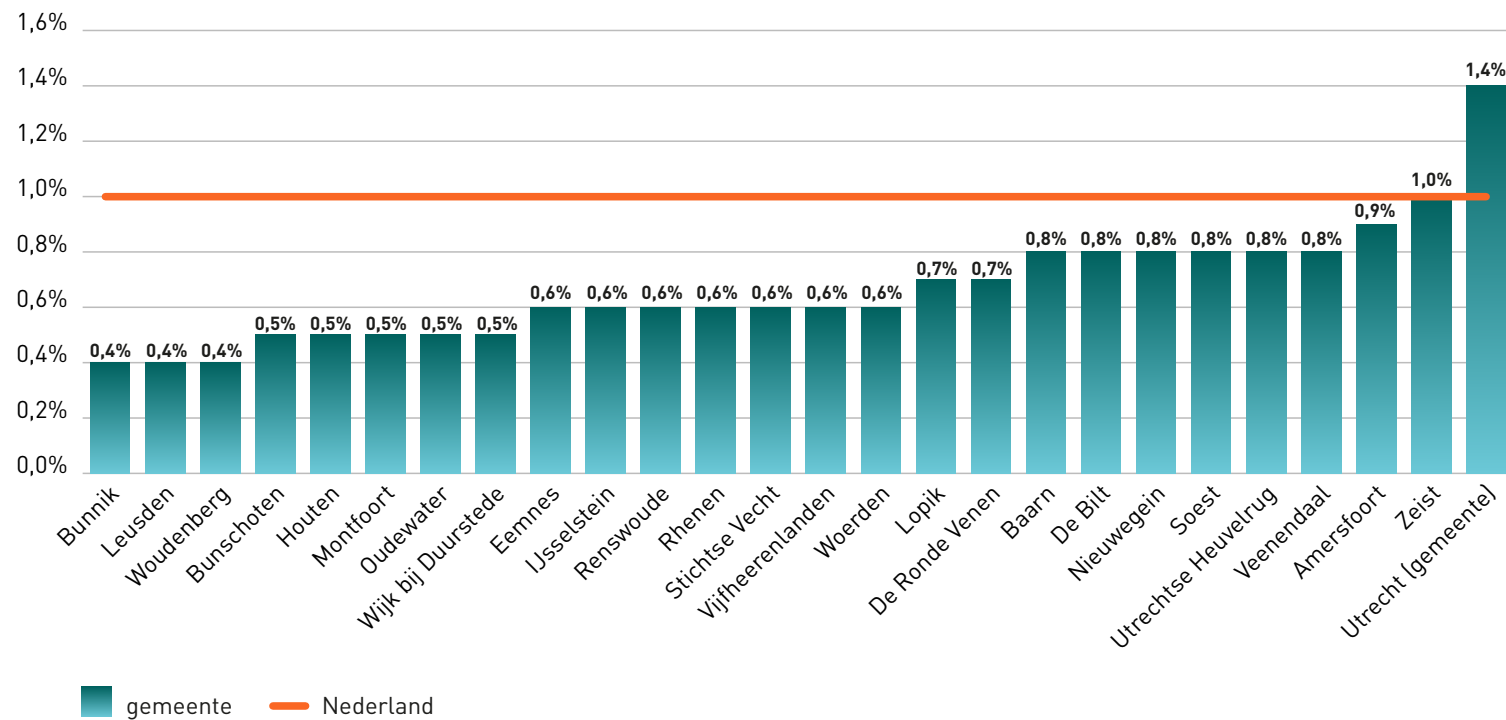

Aantallen **huishoudens** in de provincie Utrecht met een **laag inkomen** per gemeente, 2023

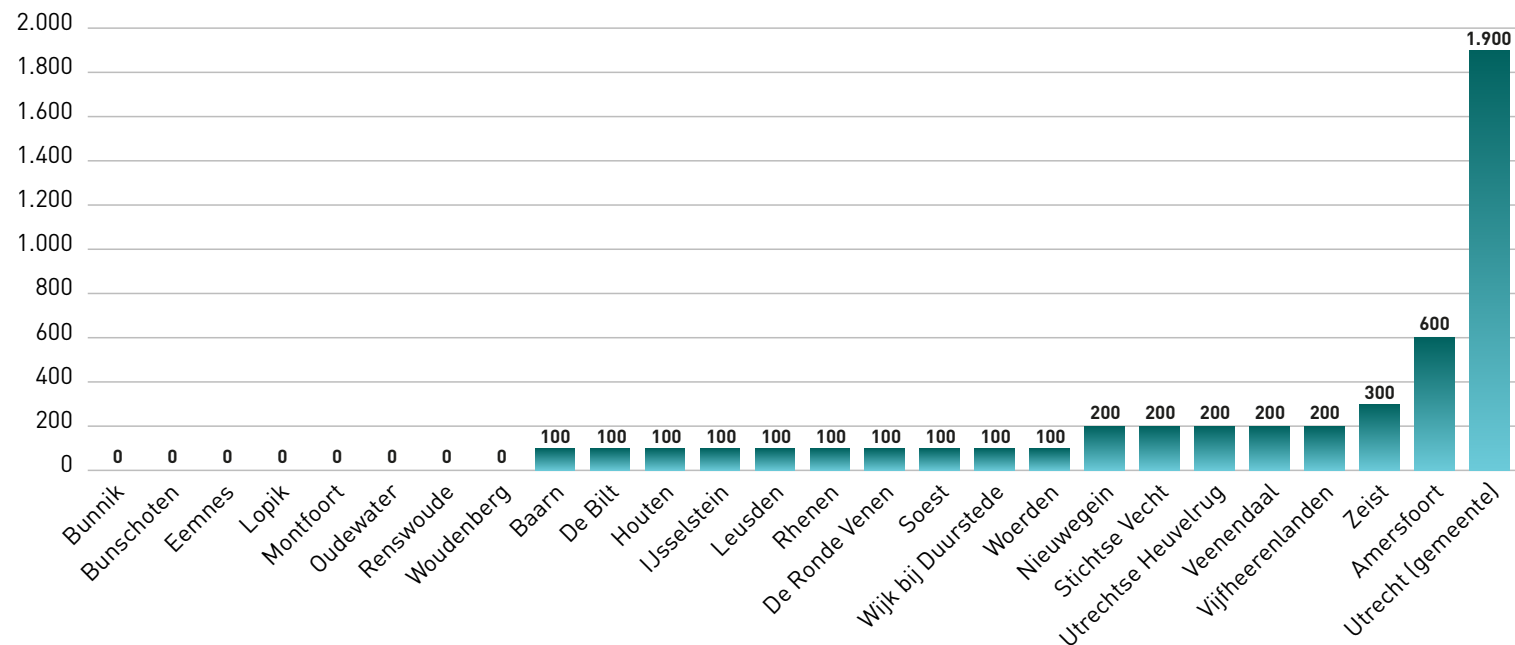

Bron: CBS. Dit zijn door het CBS afgeronde getallen. Het getal 100 kan dus tussen 51 en 149 zijn.

Percentage **huishoudens** in de provincie Utrecht met een **langdurig laag inkomen** per gemeente, 2023

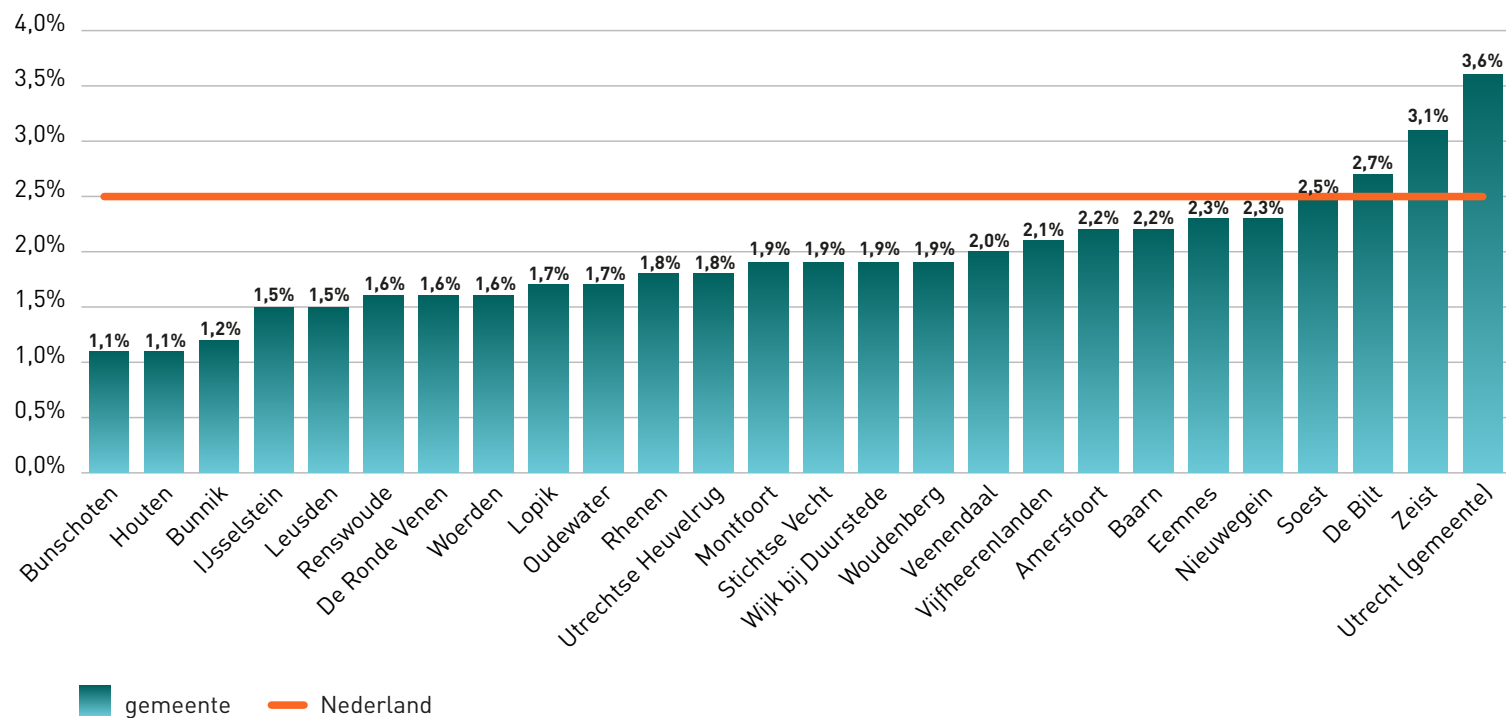
Aantallen **huishoudens** in de provincie Utrecht met een **langdurig laag inkomen** per gemeente, 2023

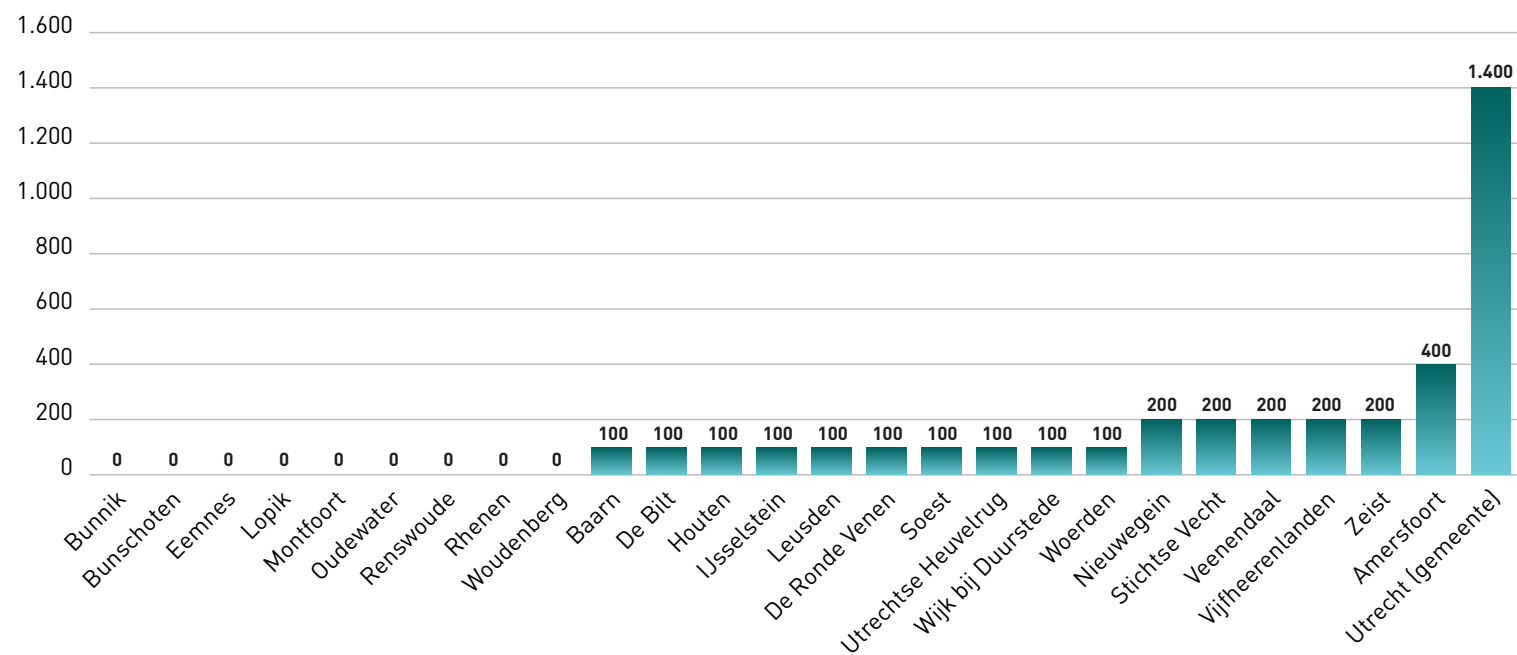
Bron: CBS. Dit zijn door het CBS afgeronde getallen. Een 0 kan dus tussen 0 en 49 zijn.

3. Paren met kinderen met laag inkomen

Percentage **paren met kinderen** in de provincie Utrecht met een **laag inkomen** per gemeente, 2023

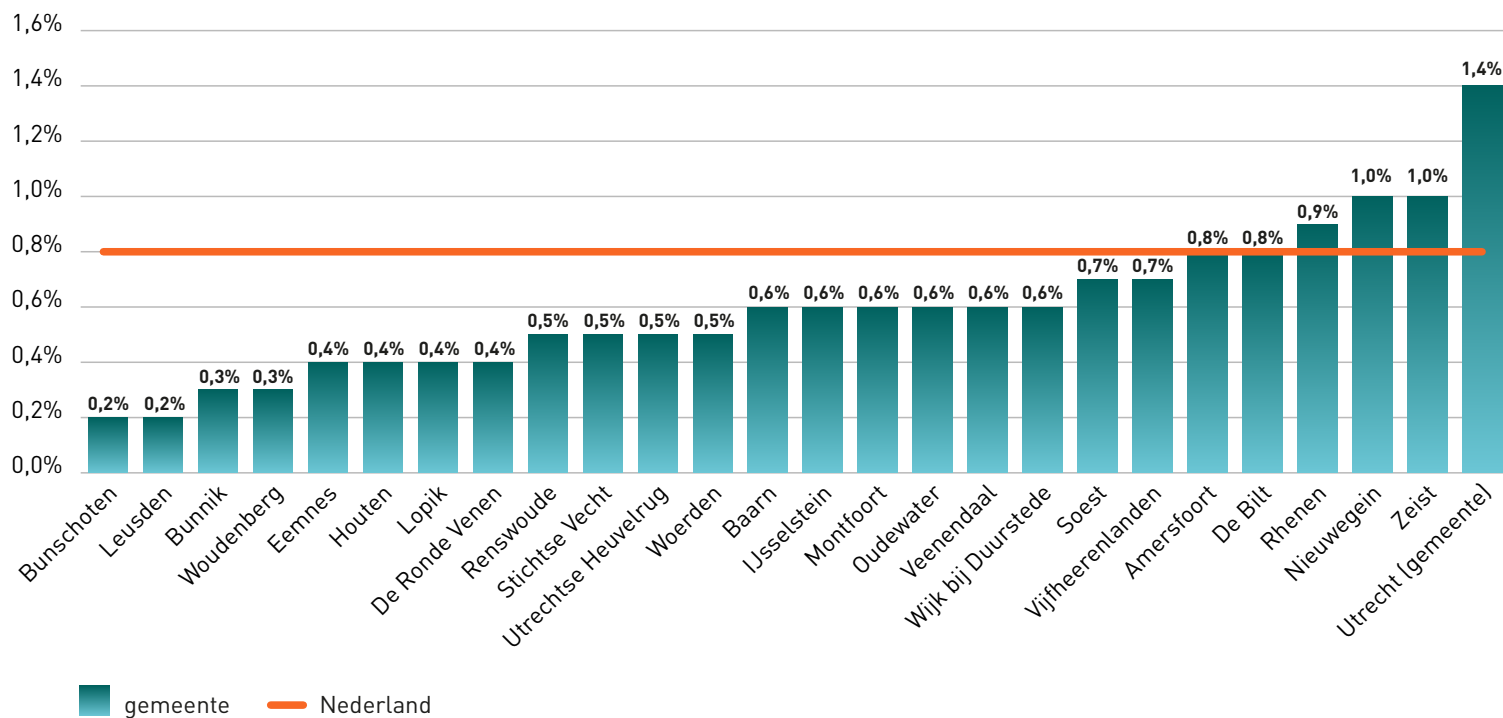

Aantallen **paren met kinderen** in de provincie Utrecht met een **laag inkomen** per gemeente, 2023

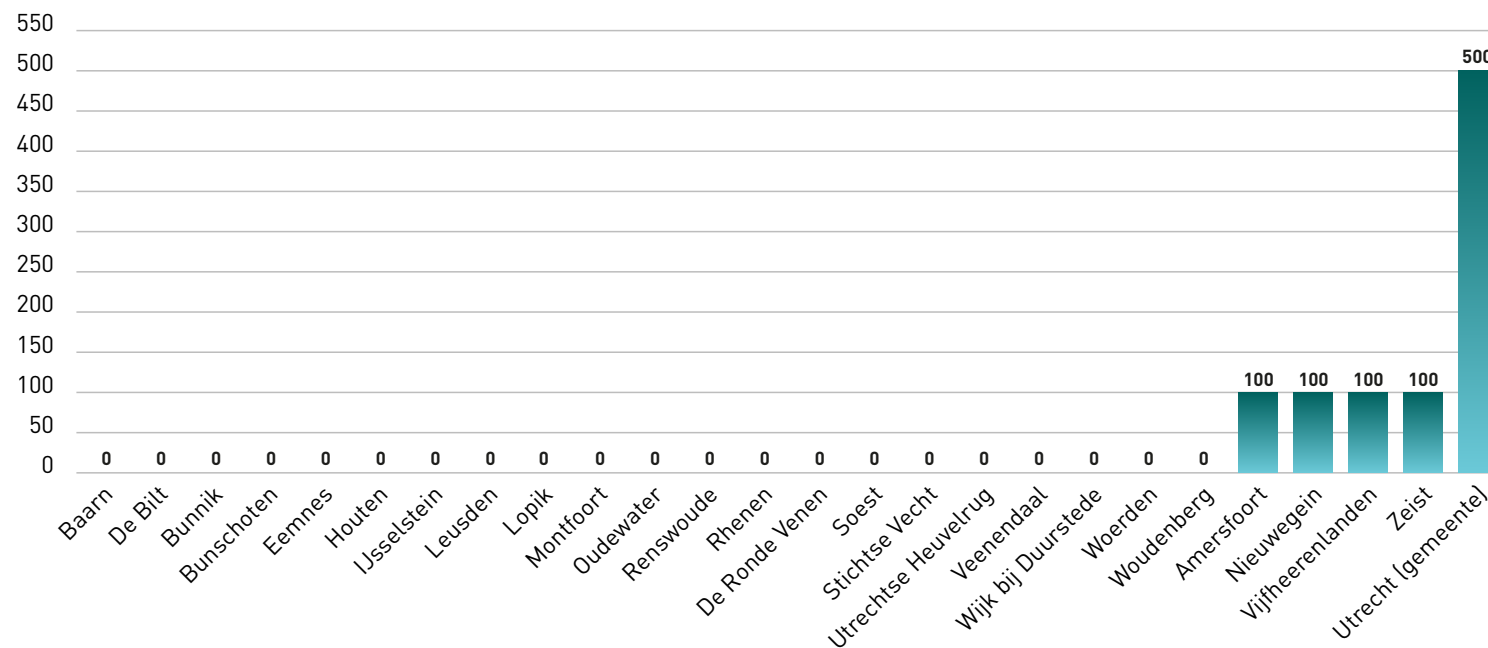

Bron: CBS. Dit zijn door het CBS afgeronde getallen. Een 0 kan dus tussen 0 en 49 zijn.

Percentage **paren met kinderen** in de provincie Utrecht met een **langdurig laag inkomen** per gemeente, 2023

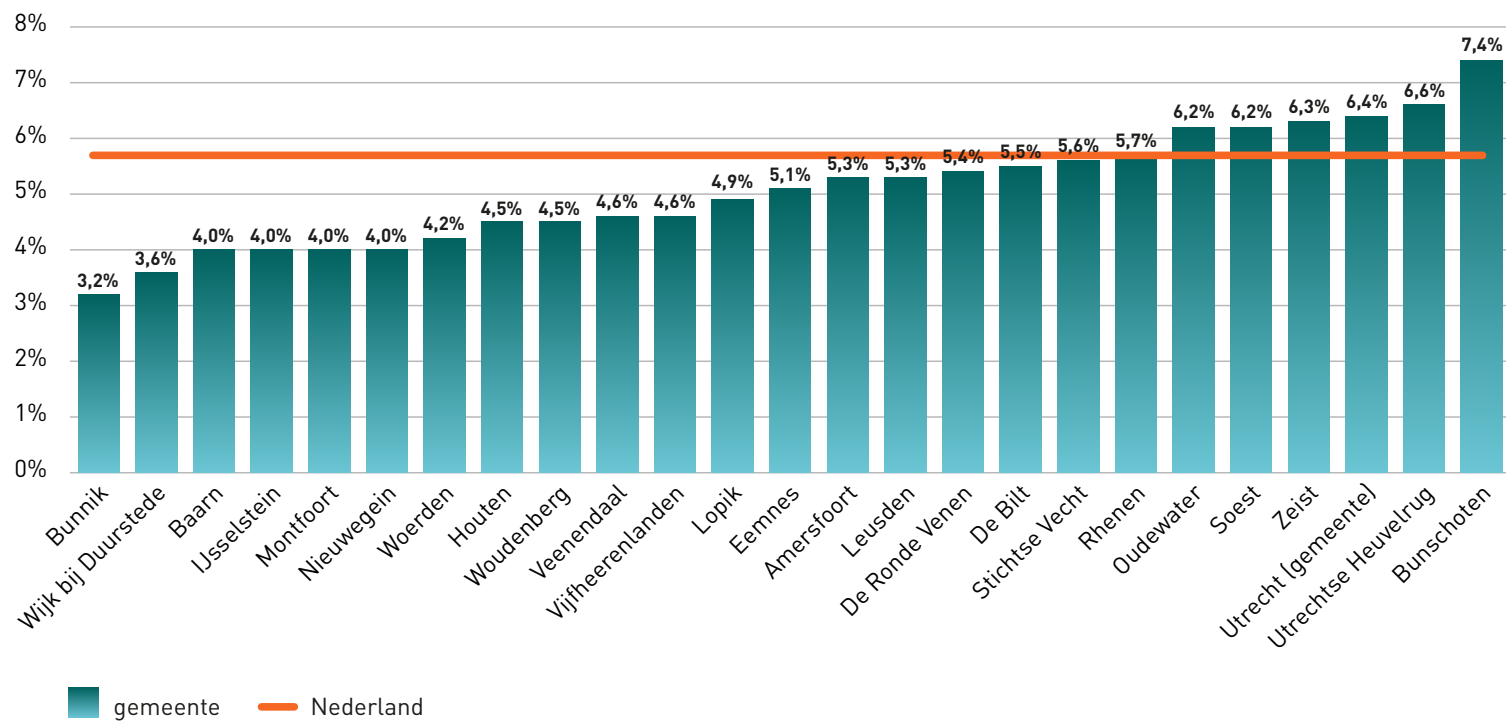
Aantallen **paren met kinderen** in de provincie Utrecht met een **langdurig laag inkomen** per gemeente, 2023

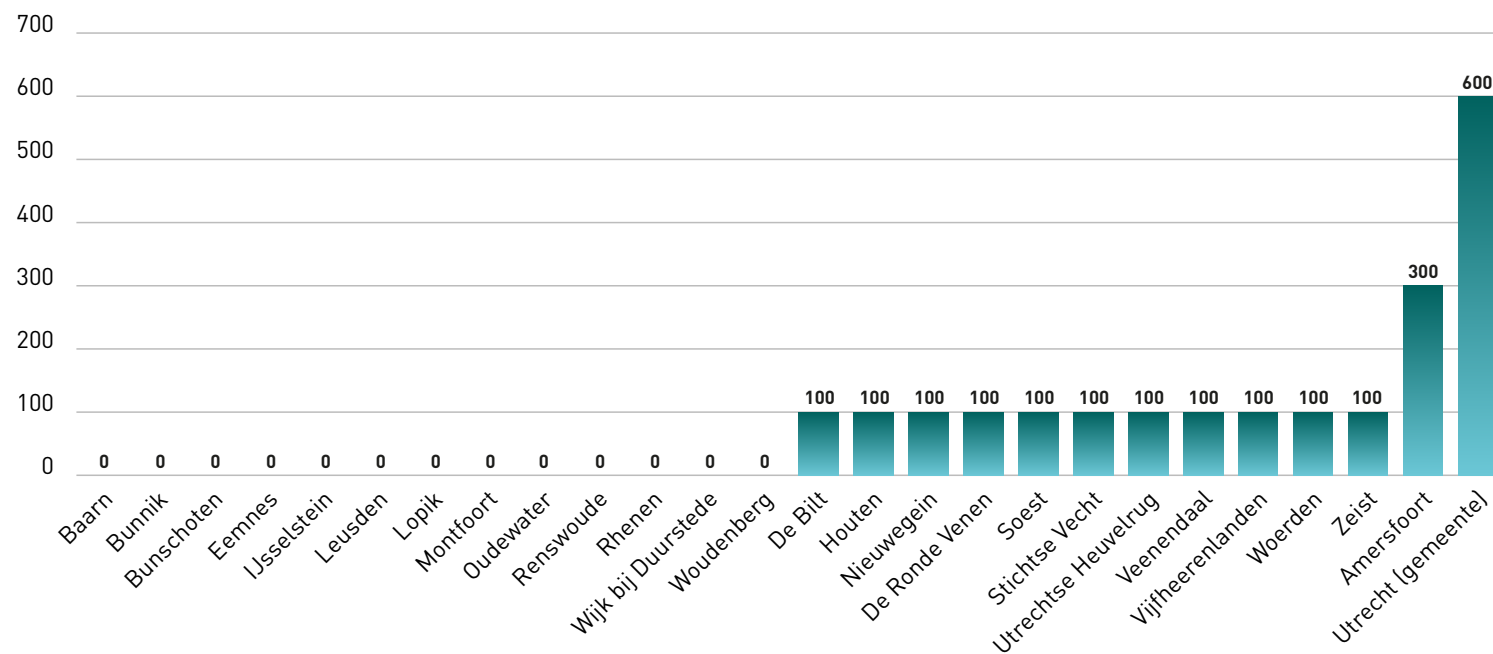
Bron: CBS. Dit zijn door het CBS afgeronde getallen. Een 0 kan dus tussen 0 en 49 zijn.

4. Eenoudergezinnen met laag inkomen

Percentage **eenoudergezinnen** in de provincie Utrecht met een **laag inkomen** per gemeente, 2023

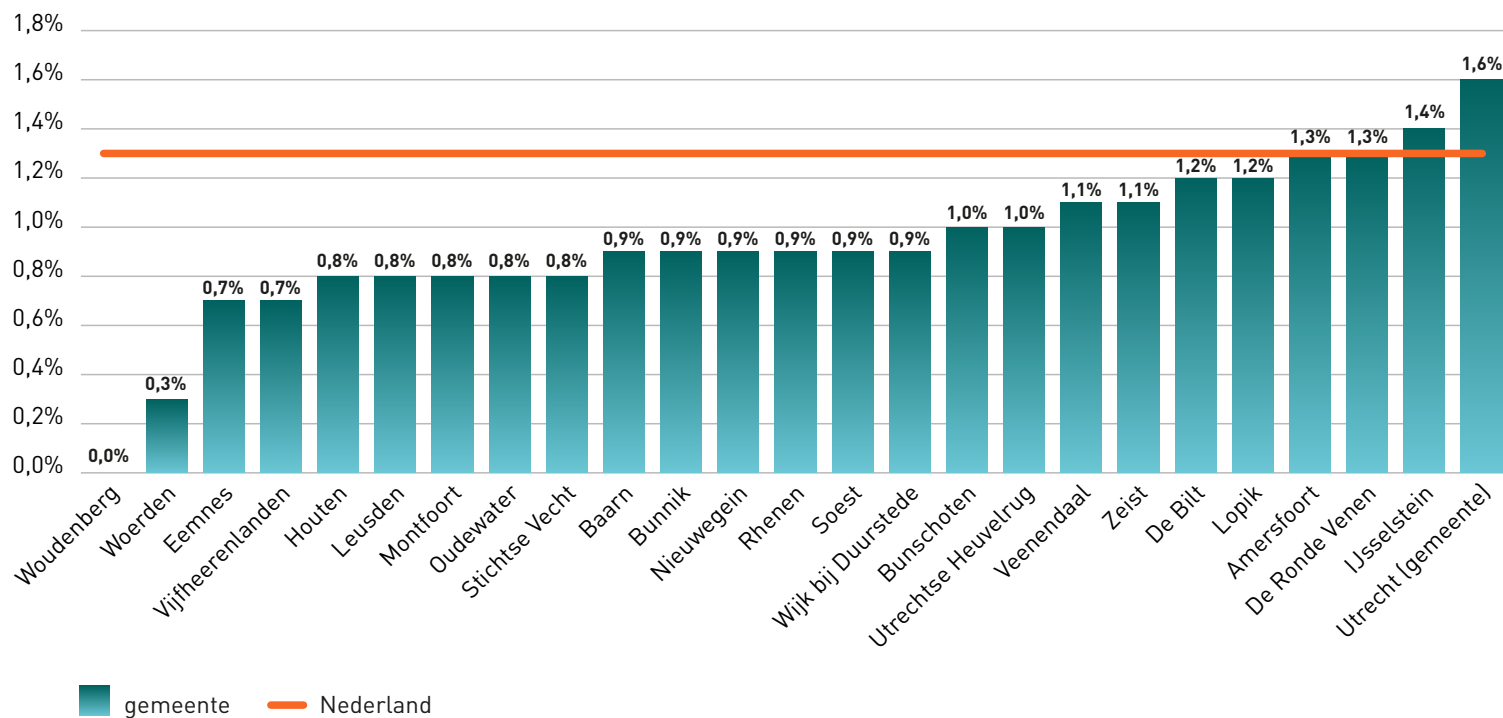

Aantallen **eenoudergezinnen** in de provincie Utrecht met een **laag inkomen** per gemeente, 2023

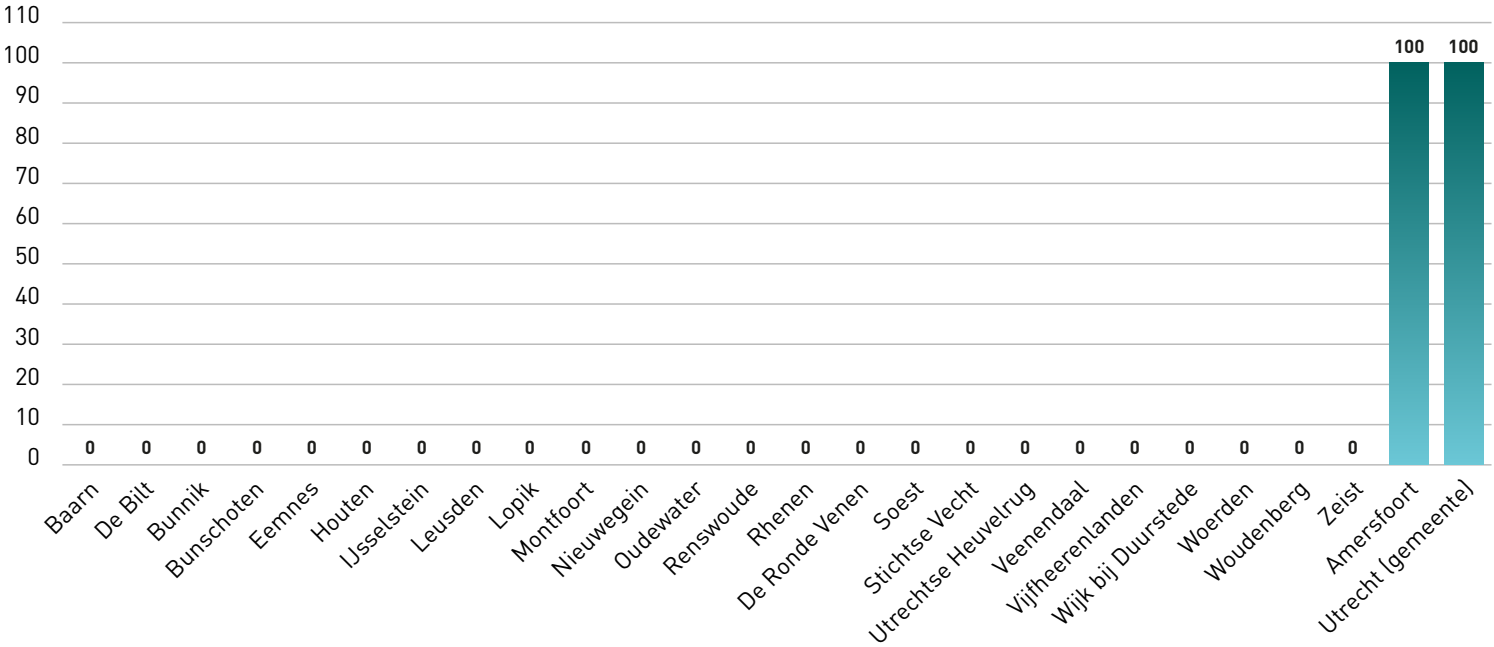

Bron: CBS. Dit zijn door het CBS afgeronde getallen. Een 0 kan dus tussen 0 en 49 zijn.

Percentage **eenoudergezinnen** in de provincie Utrecht met een **langdurig laag inkomen** per gemeente, 2023

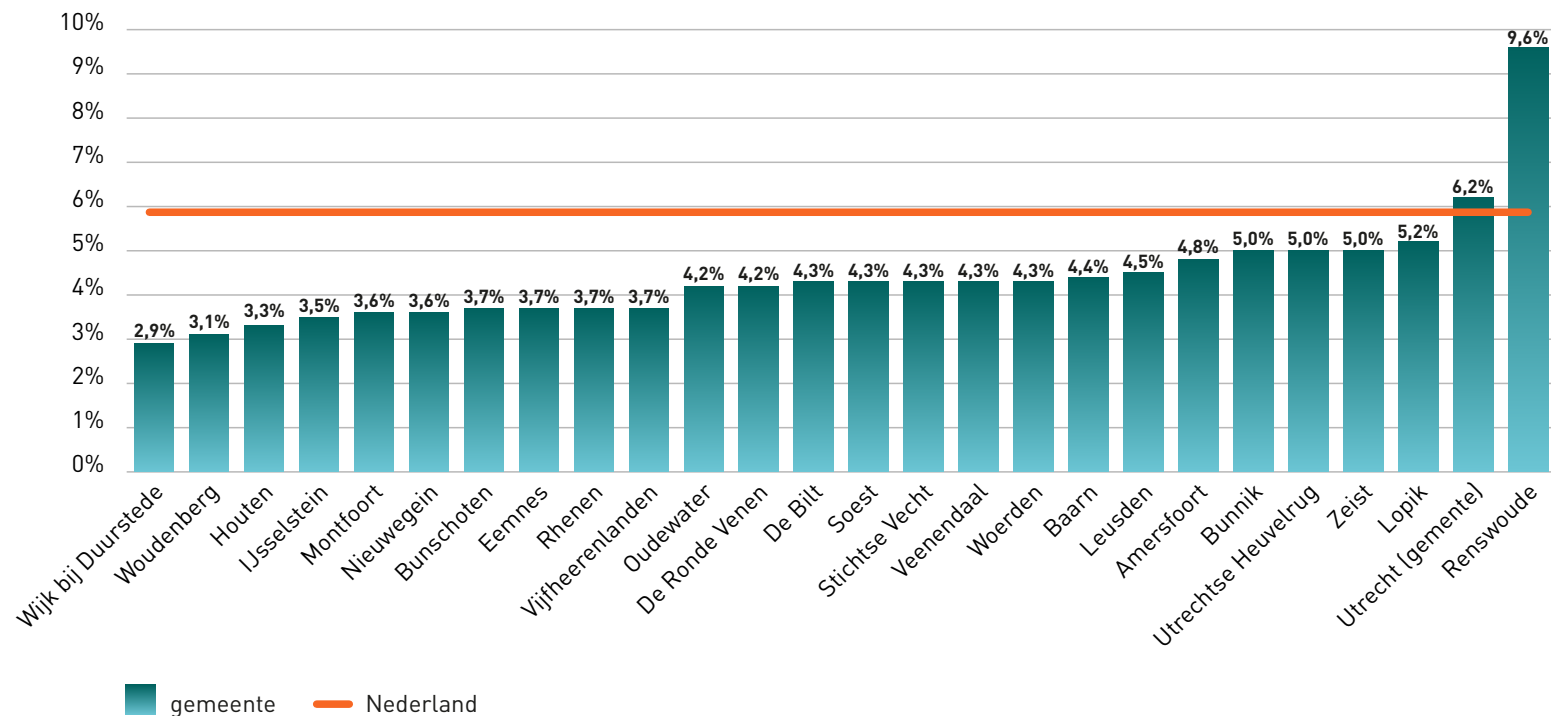
Aantallen **eenoudergezinnen** in de provincie Utrecht met een **langdurig laag inkomen** per gemeente, 2023

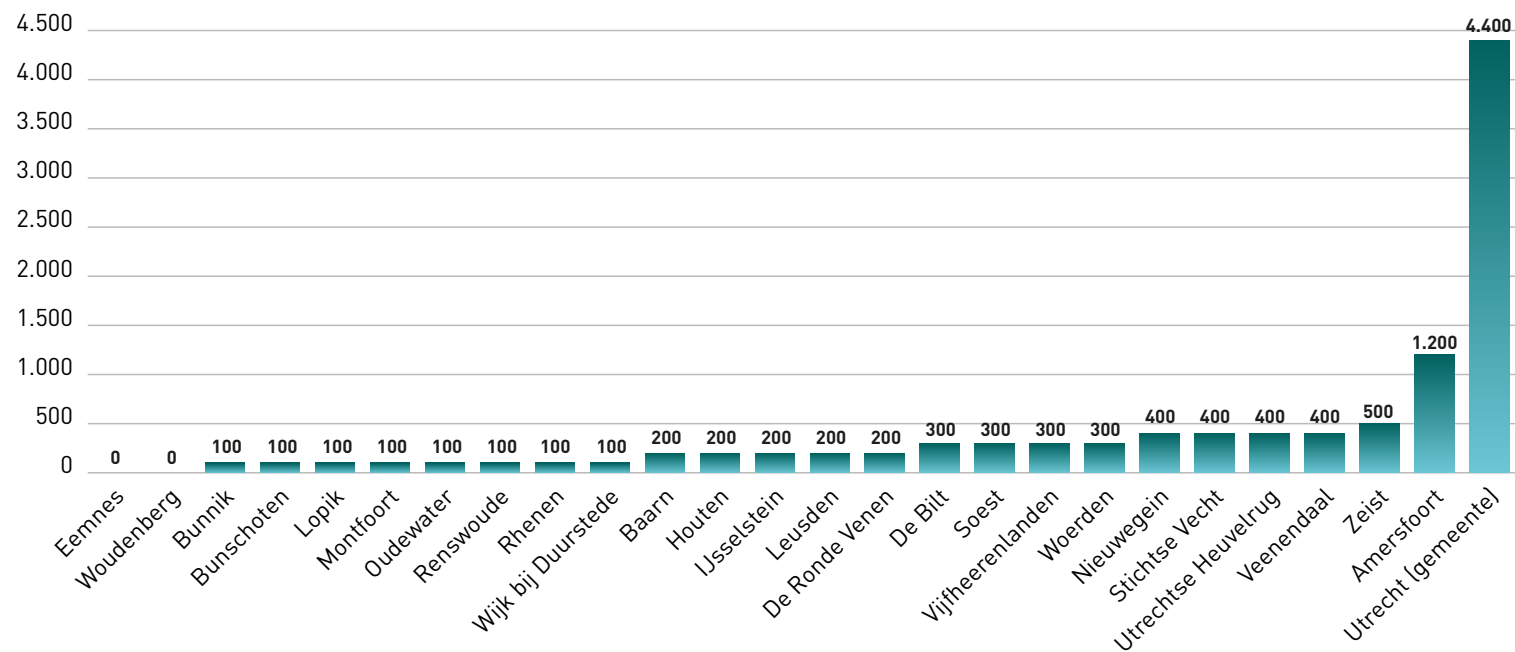
Bron: CBS. Dit zijn door het CBS afgeronde getallen. Een 0 kan dus tussen 0 en 49 zijn.

5. Eenpersoonshuishoudens met laag inkomen

Percentage **eenpersoonshuishoudens** in de provincie Utrecht met een **laag inkomen** per gemeente, 2023

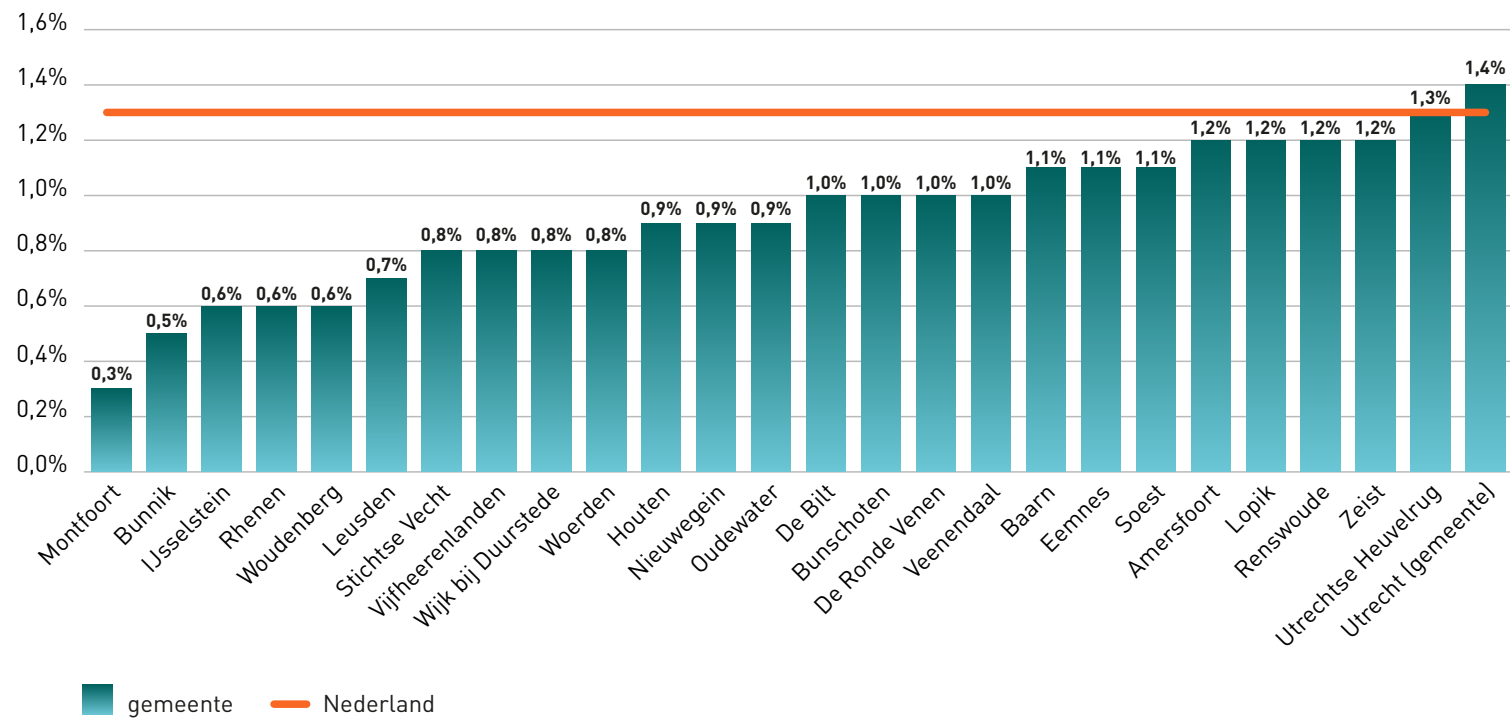

Aantallen **eenpersoonshuishoudens** in de provincie Utrecht met een **laag inkomen** per gemeente, 2023

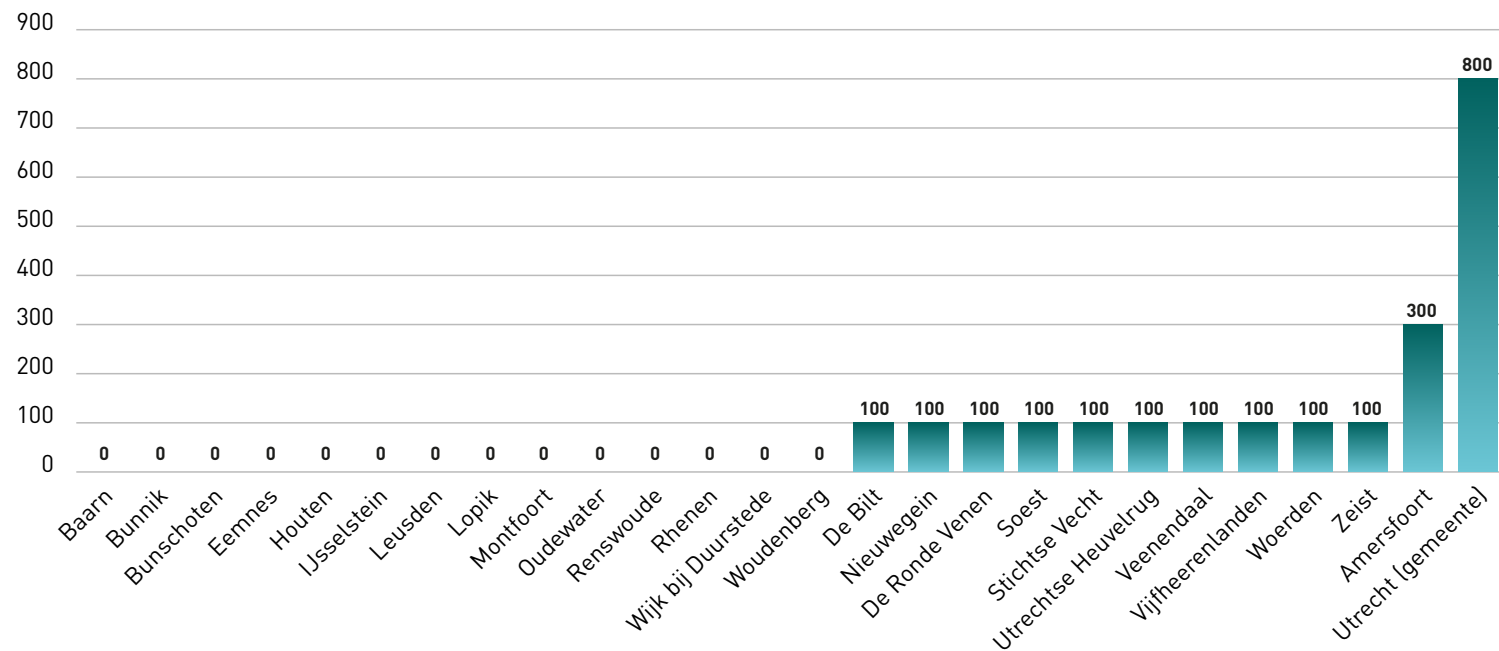

Bron: CBS. Dit zijn door het CBS afgeronde getallen. Een 0 kan dus tussen 0 en 49 zijn.

Percentage **eenpersoonshuishoudens** in de provincie Utrecht met een **langdurig laag inkomen** per gemeente, 2023

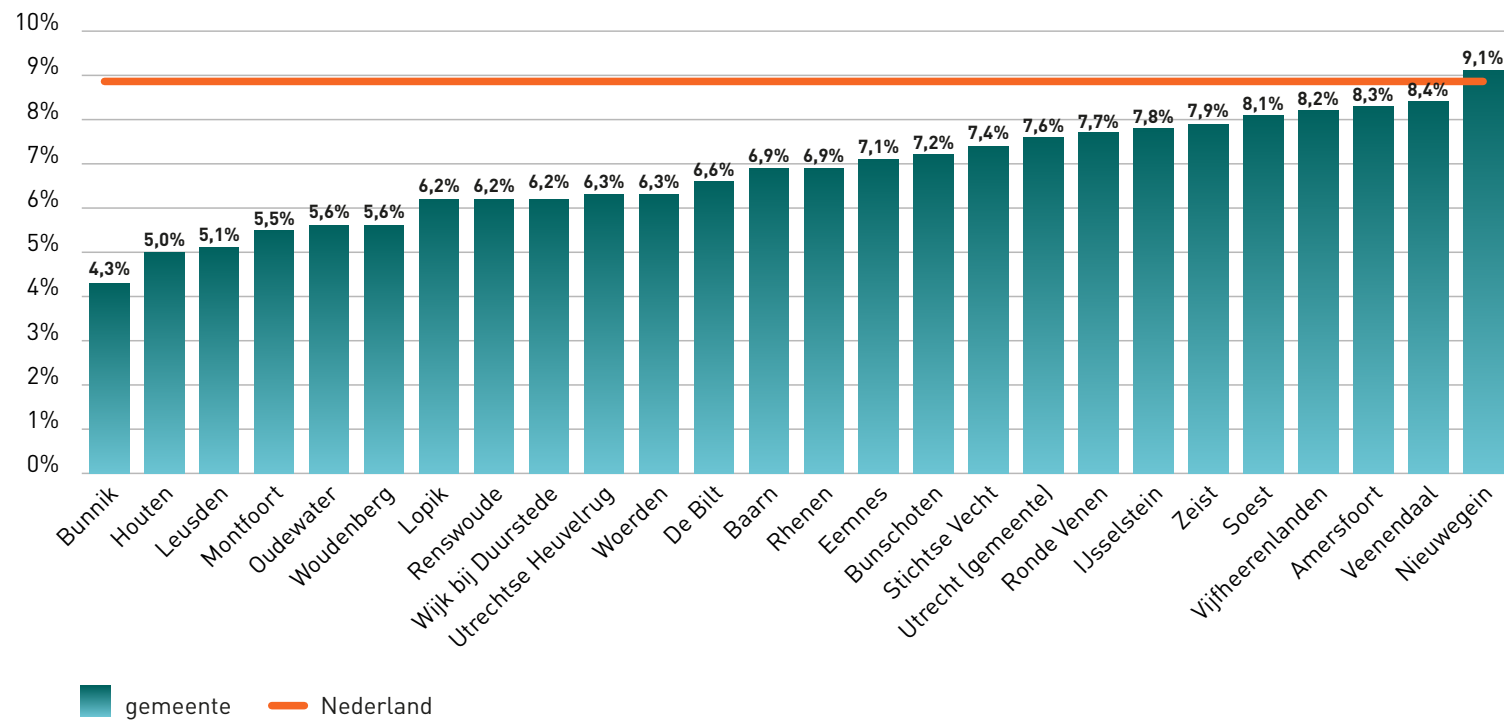
Aantallen **eenpersoonshuishoudens** in de provincie Utrecht met een **langdurig laag inkomen** per gemeente, 2023

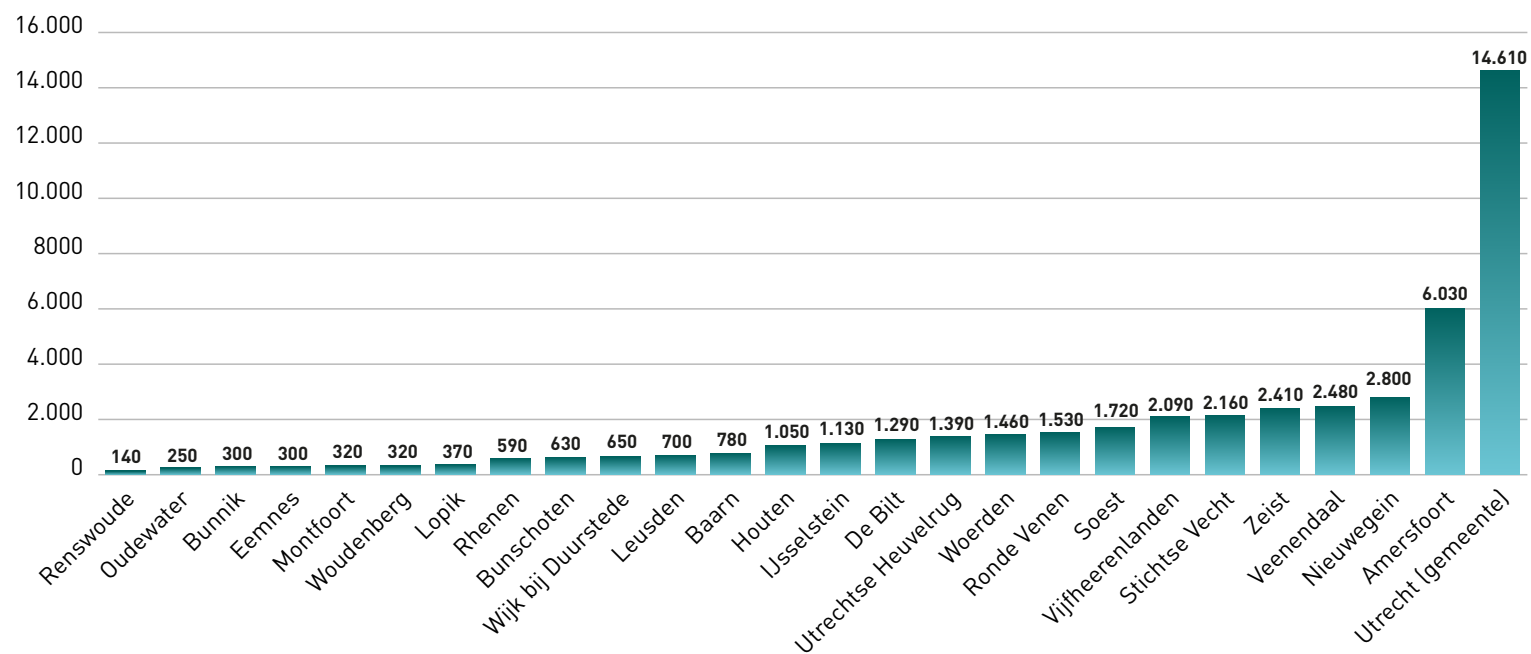
Bron: CBS. Dit zijn door het CBS afgeronde getallen. Een 0 kan dus tussen 0 en 49 zijn.

6. Huishoudens met geregistreerde problematische schulden

Percentage **huishoudens** in de provincie Utrecht met **geregistreerde problematische schulden** per gemeente, 2024

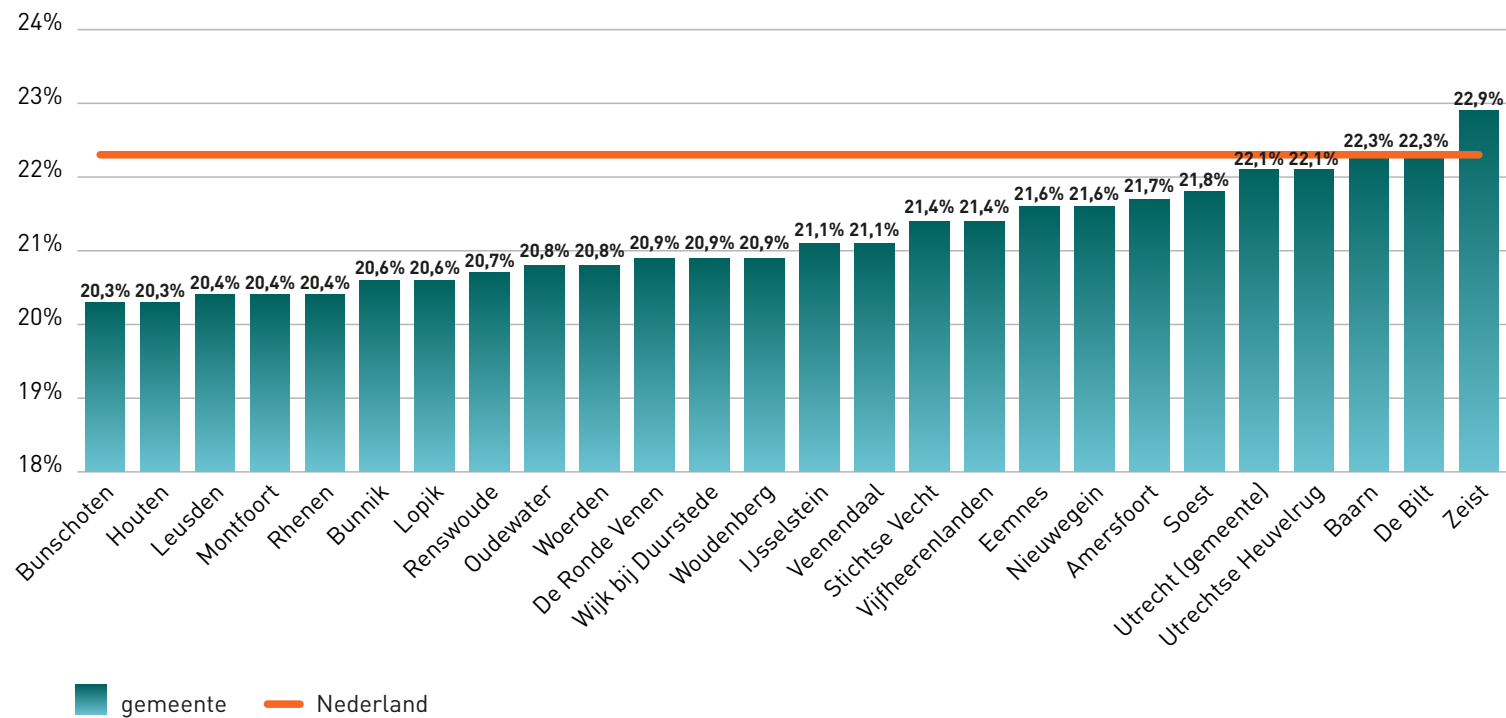
Aantallen huishoudens in provincie Utrecht met **geregistreeerde problematische schulden** per gemeente, 2024

Bron: CBS. Dit zijn door het CBS afgeronde getallen. Een 0 kan dus tussen 0 en 49 zijn.

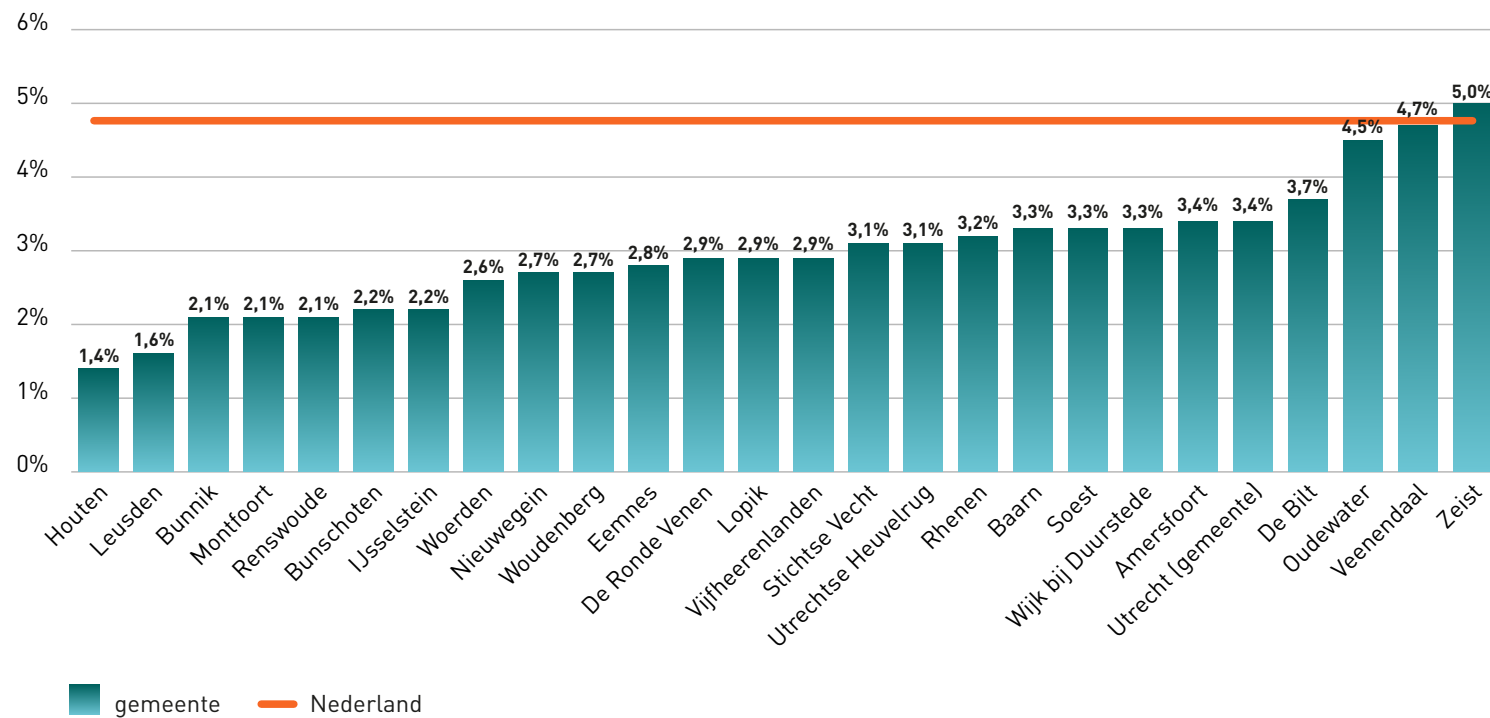
7. Woonquote

Woonquote huishoudens in de provincie Utrecht per gemeente, 2022

8. Energiearmoede

Percentage **huishoudens** in de provincie Utrecht met **energiearmoede** per gemeente, 2023

Staat van Utrecht

Colofon

Dit is een uitgave van de Staat van Utrecht

www.staatvanutrecht.nl

info@staatvanutrecht.nl

De Staat van Utrecht wordt ontwikkeld in opdracht van de provincie Utrecht in samenwerking met de gemeente Utrecht.

Programmateam

Florien Labree – *programmamanager, provincie Utrecht*

Ingrid van Lieshout – *projectleider kwalitatief onderzoek, gemeente Utrecht*

Jan-Berno van Lochem – *projectleider kwantitatief onderzoek, gemeente Utrecht*

Shanti Gopal – *programma-ondersteuning, provincie Utrecht*

Tiffany Klein – *websitebeheer en sociale media, Jonge Honden*

Onderzoek en rapportage special

Ingrid van Lieshout (Staat van Utrecht, gemeente Utrecht)

Vormgeving

Vorm de Stad, Amsterdam

Bronvermelding

Het overnemen van gegevens uit deze special is toegestaan met bronvermelding: Staat van Utrecht, Provincie Utrecht

Disclaimer

In deze special wordt gebruik gemaakt van gegevens afkomstig van derden. Hoewel de bronnen als betrouwbaar bekend staan en er zo zorgvuldig mogelijk is omgegaan met de beschikbare data, zou het kunnen voorkomen dat er onjuistheden zitten in de informatie in deze special.

April 2025

Staat van Utrecht